

ETELÄ-SAVON TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN STRATEGIA VUOTEEN 2015

ETELÄ-**S**AVON
TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN
STRATEGIA VUOTEEN 2015

**ETELÄ-SAVON TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN STRATEGIA
VUOTEEN 2015**

Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 74:2006

Kansitus: Savilahden Kirjapaino Ky
Kansikuvat: *Ilo Aalto*

Painosmäärä 350 kpl
Mikkeli 2006

Etelä-Savon maakuntaliitto
Hallituskatu 3 A 50100 MIKKELI
puh. 015-321 130 email: info@esavo.fi faksi 015-321 1359

ISBN 952-5093-53-0
ISSN 1455-2930

SISÄLLYS

	sivu
1. JOHDANTO	1
2. KOULUTUSPOLIITTISIA LINJAUKSIA	2
3. ETELÄ-SAVON VÄESTÖN, KOULUTUKSEN JA TYÖELÄN NÄKYMÄÄ VUOTEEN 2015	3
4. ETELÄ-SAVON TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN STRATEGISET LINJAUKSET JA VALINNAT VUOTEEN 2015	7
5. TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMISEN TAUSTAT	9
5.1 Kansainväliset ja valtakunnalliset koulutuspoliittiset linjaukset	9
5.2 Maakunnan strategiset linjaukset vuosille 2000-2005	9
6. KOULUTUS, VÄESTÖ JA IKÄRAKENTEEN MUUTOS	11
6.1 Toisen asteen koulutuksen nykytilan kuvaus	11
6.1.1 Koulutuksen järjestäjät ja koulutuksen volyyymi	11
6.1.2 Opiskelijavirrat	13
6.1.3 Opintojen keskeyttäminen	13
6.1.4 Koulutuksen ja työelämän vastaavuus	14
6.2 Väestön, koulutuksen ja työelämän näkymiä vuoteen 2015	14
6.3 Yleiset työelämän kehityslinjat	17
6.3.1 Valtakunnalliset lähtökohdat koulutuksen mitoitukselle	17
6.3.2 Etelä-Savon elinkeinorakenne ja työpaikat	19
6.3.3 Etelä-Savon koulutustarvearvio	21
6.4 Työvoima- ja koulutustarve 2012	27

LIITTEET

LIITE 1	Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen ohjausryhmän ja työvaliokunnan kokoonpanot
LIITE 2	Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen linjauksia vuoteen 2015
LIITE 3	Peruskoulusta valmistuneet/valmistuvat kotikunnittain 2000-2010
LIITE 4	Etelä-Savon ennuste
LIITE 5	Toisen asteen koulutus Etelä-Savossa vuonna 2004
LIITE 6	Koulutusvirtakaavio
LIITE 7	Ammattirakenteen muutos vuoteen 2015 Työvoima 2020 (A) ja Työvoima 2025 (B) -projektien toimialaennusteiden (tavoiteura) mukaan

Johdanto

Etelä-Savon toisen asteen ammatilliselle koulutukselle on vuonna 2002 laadittu sidosryhmäyhteistyönä strategia vuosille 2002-2010. Sen suosituksissa keskeisimpiä linjauksia ovat maakunnan osaamispääoman turvaaminen koko toisen asteen koulutuksen keinoin ja maakunnallisen toisen asteen koulutuksen ohjausryhmän nimeäminen.

Etelä-Savon maakuntaliitto nimitti 20.10.2003 toisen asteen koulutuksen ohjausryhmän, jossa ovat edustettuina Etelä-Savon kunnat, työ- ja elinkeinoelämä, työntekijäjärjestöt, yhteistyöoppilaitokset, Itä-Suomen lääninhallitus, Etelä-Savon TE-keskus, Etelä-Savon koulutuksen ky, Itä-Savon koulutuskuntayhtymä, Keski-Savon oppimiskeskuksen ky ja lukiot. Ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut Liisa Ruokoselkä. Ohjausryhmä nimitti toisessa kokouksessaan 21.04.2004 työvaliokunnan (skenaariotyöryhmän), jossa on edustajat ammatillisista oppilaitoksista ja lukioista. Työvaliokunnan puheenjohtajana on toiminut Heikki Hirvonen. Ohjausryhmän ja työvaliokunnan kokoonpanot ovat liitteessä 1.

Työvaliokunnan tehtävänä oli valmistella ohjausryhmälle maakunnallisen toisen asteen koulutuk-

sen tulevaisuuden skenaariomalleja ja koota niistä maakunnassa toteutettava malli. Lähtökohtana oli, että toisen asteen koulutuksen tulee olla Etelä-Savon hyvinvoinnin ja nuorten tulevaisuuden mahdollistaja, ei ajelehtija tai sopeutuja. Toimintaympäristön muutosten arviointiin perustuen työvaliokunta laati työn pohjaksi skenaariomenetelmällä tavoiteltavan ja katastrofiskenaarion maakunnan toisen asteen koulutukselle. Ohjausryhmä käsittelee kokouksessaan 17.5.2005 skenaariotyöryhmän linjaukset (liite 2).

Työvaliokunta on ohjausryhmän kokouksen hyväksymien periaatteiden pohjalta jatkanut raportin valmistelua. Syksyn aikana käynnistynyt valtakunnallinen kunta- ja palvelurakennehanke on tuonut esiin joukon asioita, joita toisen asteen valmistelutyössä on huomioitu. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että tämän raportin valmistuminen on myöhästynyt aikaisemmin arvioidusta aikataulusta.

Ohjausryhmä on kokouksessaan 10.2.2006 käsitellyt tämän raportin ja esittää sen edelleen maakuntahallitukselle toimenpiteitä varten.

2. Koulutuspoliittisia linjauksia

Kansallinen

Kansallisessa koulutuksen kehittämissuunnitelmassa ”**Koulutus- ja tutkimus 2003 – 2008**” on linjattu toisen asteen koulutuksen painopiste-alueiksi ja tavoitteiksi mm., että **kehittämisen lähtökohtana ovat väestön, työelämän ja alueiden tarpeet**. Toisen asteen koulutus edistää yleis- ja ammatillisuutta : koulutus antaa opiskelijalle persoonallisuuden monipuolisen kehittymisen, jatko-opintojen, ammattitaidon saavuttamisen sekä ammatin harjoittamisen edellyttämät tiedot ja taidot.

Koko peruskoulun ja lukion päättävälle nuorisokäluokalle tarjotaan mahdollisuus ammatillisesti tai tieteellisesti suuntautuneeseen koulutuksen suorittamiseen ammatillisessa peruskoulutuksessa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden väylä korkeakouluihin turvataan.

Työvoiman tarpeen tyydyttäminen väestön ikään-tyässä ja työllisyysasteen nostaminen edellyttävät koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisäämistä.

Etelä-Savon maakunta

Etelä- Savon maakuntaohjelmassa vuosiksi 2003-2006 on toisen asteen koulutuksen kehittämistoimenpiteitä linjattu mm. seuraavasti :

- Varaudutaan ikäänntymisen aiheuttamaan poistumaan ja työvoiman lisätarpeeseen suuntaamalla aloituspaikkoja, aikuiskoulutusta ja oppisopimuskoulutusta sekä tehostamalla opiskelijarekrytointia toimialoille, joille on syntymässä työvoimapulaa.
- Luodaan maakuntaan lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyömalli.
- Ammatilliset oppilaitokset tehostavat yhteistyötään strategiansa mukaisesti mm. yhteisellä koulutustarjonnalla, joka mahdollistaa yksilölliset koulutuspolut.

- Vähennetään opintojen keskeyttämistä suuntaamalla koulutustarjontaa eri tavoin suuntautuneille opiskelijaryhmille
- Mahdollistetaan eri koulutusalojen ja –tasojen väliset jatkumot suunnittelemalla koulutustasojen väliset siirtymät sujuviksi ja koulutusalojen rajapinnat joustaviksi.
- Luodaan maakunnan kärkiosaamisaloille eri koulutustasot kattavat koulutuskokonaisuudet.

Koulutusorganisaatiot

Etelä- Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen strategian ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 2000. Tuolloin strategiatyön painopisteenä oli ensisijassa koulutuksen sisällöllinen kehittäminen.

Etelä- Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategia v. 2002-2010 valmistui syksyllä 2002. Strategiassa todettiin mm., että **vision, ”Etevä- Etelä Savo ”- takuulla osaavien ammattilaisten maakunta**, saavuttaminen edellyttää kaikkien koulutuksen järjestäjien, työ- ja elinkeinoelämän, viranomaisten ja muiden sidosryhmien välistä entistä tiiviimpää yhteistoimintaa koko maakunnan kehittämiseksi.

- Toisen asteen koulutuksen järjestäjät toteuttavat maakunnallista ja seudullista strategiaa.
- Oppilaitoksissa siirrytään yksin tekemisen kulttuurista yhteisöllisyyteen.
- Luodaan nuorille ja aikuisille sellaiset oppimisympäristöt, joissa syntyy myönteisiä oppimiskokemuksia ja opiskelijoiden jatko- opintokelpoisuus taataan.
- Koulutus ja työelämä toimivat tiiviissä yhteistyössä. Koulutus vastaa määrällisesti ja laadullisesti työelämän tarpeisiin.

3. Etelä-Savon väestön, koulutuksen ja työelämän näkymiä vuoteen 2015

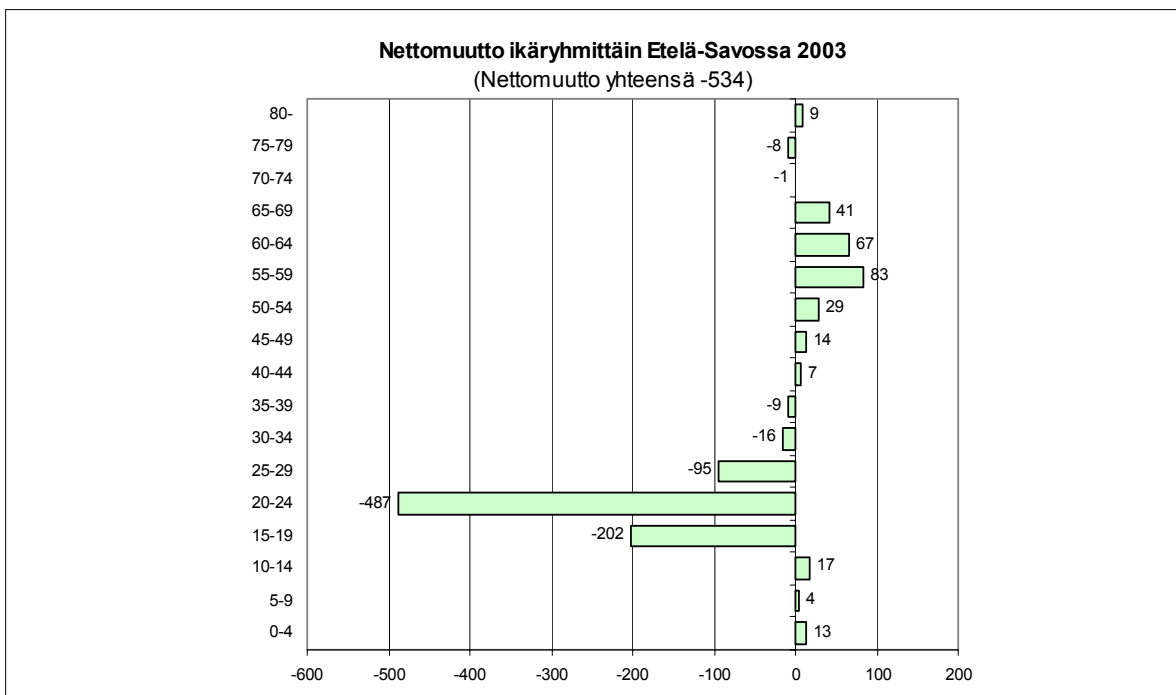
**Nuorten osuus väestöstä vähenee*

Etelä-Savon maakunnassa alle 14-vuotiaiden asukkaiden osuus koko väestöstä oli vuoden 2004 lopulla noin 15 % ja yli 65-vuotiaiden vastaava osuus noin 21 %. Itä-Suomen läänin vastaavat luvut ovat 16 ja 19 % sekä koko maan 18 ja 16 %. Mikkelin seutukunnalla luvut ovat itäsuomalaista keskitasoa, mutta muilla seutukunnilla tilanne on selvästi heikompi.

Etelä-Savon maakunnan väestökato oli synkimillään 1900-luvun viimeisinä vuosina, jolloin

lähtömuutto oli yli 1000 henkeä suurempi kuin paluumuutto. 2000-luvulle siirryttäessä tilanne alkoi vähitellen korjaantua ja maakunnan muuttotappio on vakiintunut aivan viime vuosina 300-350 henkilöksi vuodessa.

Ongelmallisinta muuttotappiossa on sen keskittyminen peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen jälkeen opiskeluaan jatkaviin sekä opiskelunsa jälkeen työmarkkinoille hakeutuviin 15-29-vuotiaiden ikäluokkiin. Pelkästään näiden ikäluokkien muuttotappio oli vuonna 2003 yhteensä 784 henkilöä.

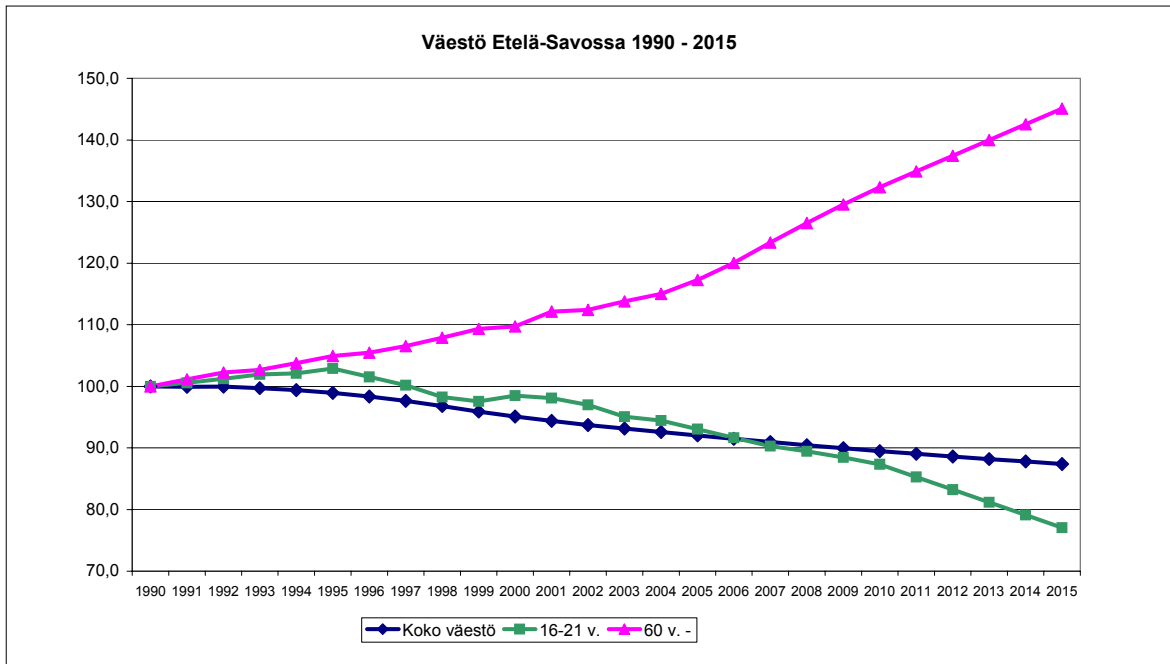

KUVA 1. Etelä-Savon maakunnan muuttoliike eri ikäluokissa vuonna 2003.

**Paluumuuttajat ovat eläkeiässä*

Etelä-Savon paluumuuttajista enemmistö on jo eläkeiässä olevaa tai sitä lähestyvää väkeä. Nuorten aktiivisessa iässä olevien asukkaiden poismuuton ja ikääntyneiden paluumuuton seurauksena väestön ikäjakauma vinoutuu entisestään. Kuvasta 2

käy ilmi ennustettu väestökehitys vuosina 1990-2015, jolloin nuorten aktiivi-ikäisten asukkaiden määrä vähenee ja vastaavasti eläkeikäisten määrä kasvaa voimakkaasti. Vuonna 2015 maakunnan väkiluku olisi ennusteen mukaan 152 300, ja 16-21-vuotiaiden keskimääräinen ikäluokka 1605.

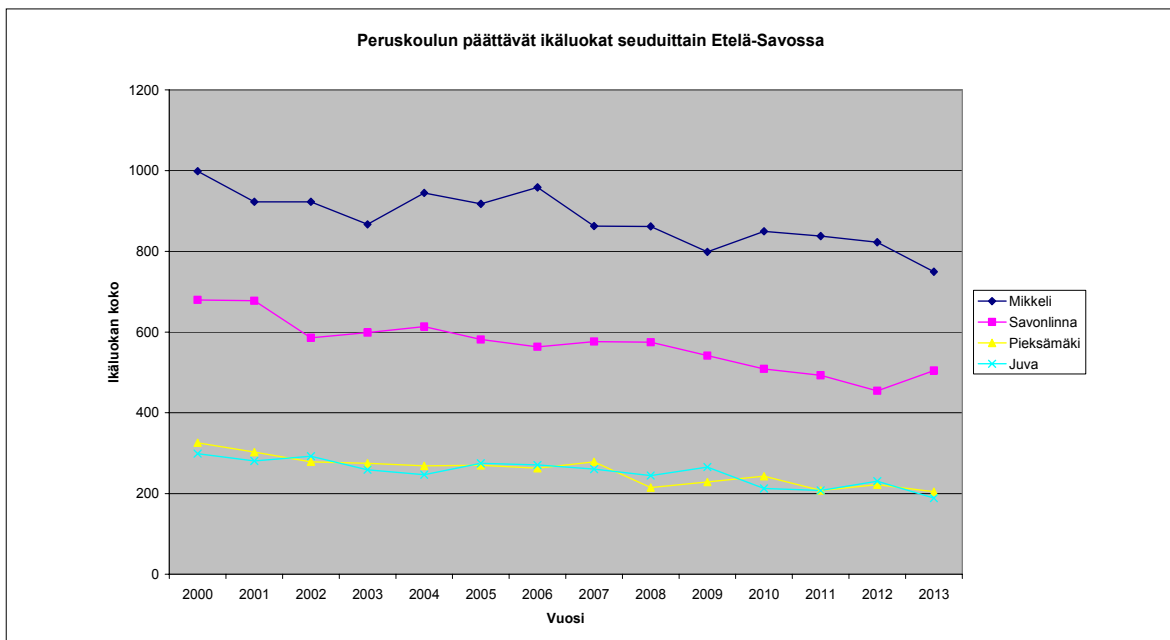

KUVA 2. Etelä-Savon koko väestön, eläkeikäisten ja nuorisoiäluokkien suhteellinen kehitys vuosina 1990–2015 (vuosi 1990=100). (Lähde: Tilastokeskus 2004)

****Peruskoulun päättävien ikäluokkien kehitys seutukunnittain***

Kuvassa 3. on esitetty peruskoulun päättävien ikäluokkien kehitys seutukunnittain Etelä-Savon maakunnassa vuoteen 2013 asti. Luvut perustuvat tällä hetkellä eri peruskoululuokilla olevien oppi-

laiden määriin. Peruskoulun päättävään ikäluokkaan kuului vuonna 2005 yhteensä 2045 nuorta. Vuoden 2006 jälkeen kyseinen ikäluokka alkaa pienentyä ja vuonna 2013 siihen kuuluu näillä näkymin enää noin 1650 nuorta. Kuntakohtaiset ikäluokkatiedot on koottu liitteeseen 3.

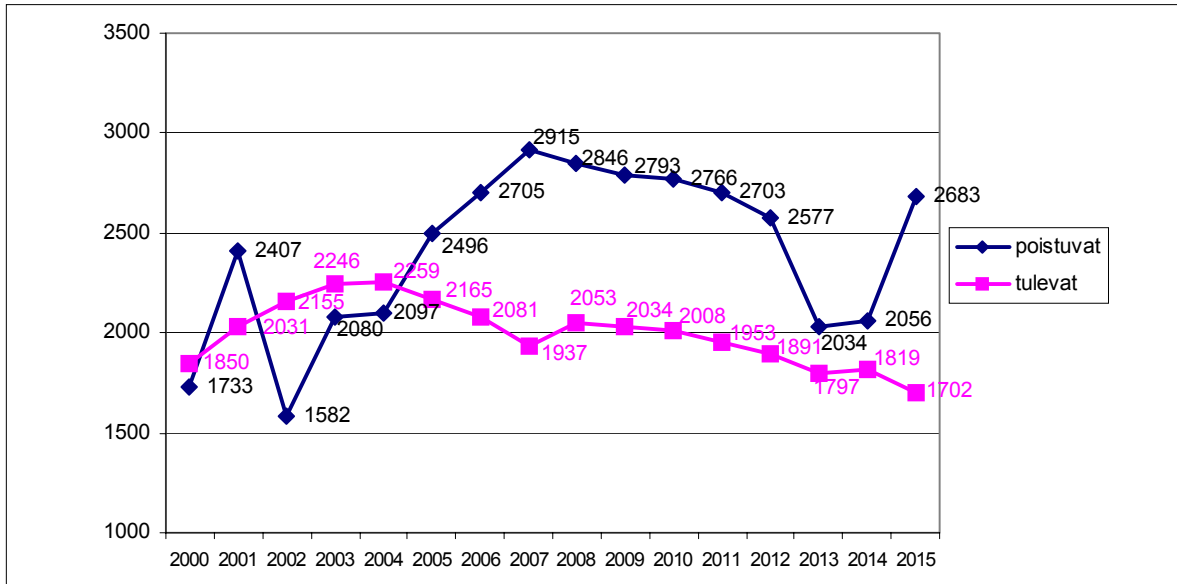

KUVA 3. Peruskoulunsa päättävien ikäluokkien koot eri seuduilla Etelä-Savossa vuosina 2000–2013 (Lähde: Tilastokeskus 2005)

*** Etelä Savon työmarkkinoille tulevat ja poistuvat v.2015**

Vinoutuneesta väestörakenteesta johtuen työmarkkinoilta poistuvat ikäluokat ovat vuodesta 2004 eteenpäin huomattavasti suurempia kuin sinne tulevat ikäluokat (kuva 6). Suurimmillaan

ikäluokkien ero on lähes 1000 henkeä. Mitennalaskelmiin pohjautuvien työvoimatarve-ennusteiden mukaan Etelä-Savossa avautuu vuoteen 2015 mennessä vajaat 2000 työpaikkaa joka vuosi. Näistä noin 900-1100 työpaikkaa on suoritus-tason tehtävissä.

KUVA 4. Työmarkkinoille tulevat (20-v) ja työmarkkinoilta poistuvat (60-v) ikäluokat v. 2000 - 2015 (muuttoliikettä ei ole otettu huomioon) Etelä- Savossa (Lähde: Etelä-Savon TE-keskus 2003)

Etelä-Savon työssäkäyvän väestön kokonaismäärä vuonna 2002 oli 61 775 henkilöä. Työpaikkoja oli eniten yhteiskunnallisissa palveluissa (21 768), teollisuudessa (10 184) sekä kaupan, majoituksen ja ravitsemustoiminnan alalla (8 149).

Etelä-Savossa eniten työpaikkoja häviää maa- ja metsätaloudesta, julkisista palveluista ja teollisuudesta. Työpaikkojen määrä kasvaa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa mutta jonkin verran myös yksityisissä palveluissa sekä kaupassa ja liikenteessä (Liite 4).

*** 2. asteen koulutus Etelä- Savossa**

Etelä-Savossa toimi vuonna 2004 yhteensä yhdeksän ammatillisen toisen asteen yksikkörahoitettujen koulutuksen järjestäjää, joiden ylläpitämissä kymmenessä oppilaitoksessa opiskeli vuonna 2004 yhteensä lähes 5000 opiskelijaa. 19 lukiossa opiskelijoita oli yhteensä lähes 4000.

*** Opintojen keskeyttäminen**

Opintojen keskeyttäminen on merkittävä ongelma koko maassa etenkin 2. asteen ammatillisessa koulutuksessa, jossa lukuvuonna 2002-2003 11,3 % opiskelijoista keskeytti opinnot omassa koulutussektorissaan. Lukiokoulutuksessa vastaava luku oli 3,7 %. Kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti ammatillisessa koulutuksessa 10,1 % ja lukiokoulutuksessa 2 % opiskelijoista. Keskeyttäminen on vähentynyt valtakunnan tasolla jonkin verran 2000-luvun ensimmäisinä vuosina.

*** Koulutuksen ja työelämän vastaavuus**

Vuonna 2003 ammatillisesta toisen asteen koulutuksesta työelämään sijoittuivat parhaiten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan (78 %) sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan (72 %) opiskelijat. Näitä heikompaa sijoittuminen oli mm. kulttuurialan (56 %), tekniikan ja liikenteen

alan (60 %) sekä luonnonvara-alan opiskelijoilla (61 %).

Ammatillisen koulutuksen tuottamat perusvalmiudet eivät yleensä riitä työelämässä. Työpaikkojen tehtäväksi jää ammattitaidon syventäminen ja erikoistuminen työammatin vaatimuksiin. Entistä useammat työt edellyttävät jatkuvaa uuden oppimista, entistä laajempaa osaamista ja vuorovaikutustaitoja. Oman ammattialan osaamisen lisäksi tarvitaan elinikäisen oppimisen valmiuksia, laajaa

yleissivistystä, kielitaitoa, sosiaalisia taitoja sekä valmiuksia oman työn kehittämiseen.

Lukiokoulutus ei nyky muodossaan ja -laajuudessaan ole kaikille väylä yliopistoon tai korkeakouluun. Sen vuoksi toisella asteella yksilöllisyyttä tulee lisätä ja tarjota opinto-ohjelmia, jotka vastaavat paremmin työelämän tarpeita ja lisäävät työmarkkinoille tulevien osuutta samalla kun sieltä poistuu ammattityöntekijöitä.

4. Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen strategiset linjaukset ja valinnat vuoteen 2015

Etelä-Savoa kohtaavat muutokset ovat niin suuria, että maakunnan tulevaisuuden kilpailukyvyyn turvaamiseksi ja vahvistamiseksi on tarpeen ryhtyä hyvissä ajoissa käytännön toimenpiteisiin ja itse vaikuttaa kehityksen kulkuun. Uhkakuvien rinnalla on korostettava maakunnan luontaisia kehittämisvahvuuksia ja samalla kehitettävä erityisesti koulutuksen keinoin sellaista yhteistä innovaatiojärjestelmää, joka vahvistaa täällä olevaa yritystoimintaa ja tuottaa myös uudenlaisia avauksia.

Tämä koskee läheisesti toisen asteen koulutusta yhtenä maakunnan avaintekijänä. Tavoitteena on pitää maakunnan lukio- ja ammatillinen koulutus vahvana ja kykenevänä vastaamaan niin elinkeinoelämän, julkisen sektorin kuin nuortenkin tahoilta tuleviin odotuksiin ja haasteisiin.

Etelä-Savoa ympäröivissä maakunnissa on toisen asteen ammatillinen koulutusta jo nyt organisoitu eri malleilla maakunnalliseksi. Se on aiheuttanut toimintaympäristön muutoksen, johon Etelä-Savon on pystyttävä vastaamaan.

Toimenpide-esitykset Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi sekä koulutuspalveluiden laadun ja saavutettavuuden turvaamiseksi:

1. Työelämän tarpeet ja koulutuksen kärjet
2. Eteläsavolainen 2. asteen koulutuskokonaisuus
3. Avoimet koulutusväylät ja uudistuva oppiminen
4. Maakunnallinen toimintamalli
5. Strategian toteutus ja seuranta

1. Työelämän tarpeet ja koulutuksen kärjet

- Etelä-Savon koulutusjärjestelmän keskeisenä tehtävänä on tuottaa monipuolisia osajia yksityisen ja julkisen sektorin tarpeisiin
- Toisen asteen koulutuksen aloituspaikat mitoitetaan niin että ne vastaavat nykyistä paremmin

ammattitaitoisen työvoiman saantia maakunnassa ja eri seuduilla huomioiden myös nuorten omat tulevaisuuden odotukset. Toisen asteen aloituspaikkojen määrä on 120-125 %:lle ikäluokasta eli yhteensä 2100 aloituspaikkaa, josta lukiot 1100 ja ammatillinen koulutus 1000. Valtakunnallisesti rekrytoivien oppilaitosten aloituspaikkoja ei mitoituksessa huomioida.

- Maakunnan avainosaamisalojen toimintaedellytyksiä vahvistetaan luomalla osaamisketjuja toiselta asteelta ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolle (esim. metalli, puu, elintarvike, kulttuuri, matkailu).
- Kehitetään koulutustarpeiden ennakointiprosessia maakunnallisena työelämän, alueviranomaisten ja koulutusorganisaatioiden yhteistyönä ja otetaan työelämä entistä tiiviimmin mukaan oppilaitoskohtaisten opetussuunnitelmien laadintaan.
- Aikuiskoulutusta vahvistetaan osana toisen asteen koulutusta.

2. Eteläsavolainen 2. asteen koulutuskokonaisuus

- Ammatillinen ja lukiokoulutus nähdään yhtenä kokonaisuutena, jossa toisen asteen opiskelijoilla on joustava mahdollisuus opiskella yleissivistäviä ja ammatillisia opintoja yli oppilaitosrajojen.
- Lukiota vahvistetaan yliopistoihin johtavana koulutusväylänä ja ammatillista koulutusta työelämän ammattitaitoa vaativana koulutusväylänä.
- Lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön kautta edistetään myös ammattikorkeakoulusuuntautumista. Ammatillista ja lukio-koulutusta ohjaa oma erityislainsäädäntö.
- Koko toisen asteen yhteistyö perustuu kumppanuuteen ja keskinäiseen verkostoitumiseen.
- Tavoitteena on koulutuksen hyvä saavutettavuus ja laadukkaat koulutuspalvelut koko maakunnan alueella.

- Yhteistyön kehittämisen pääpainona on koulutuksen järjestäminen, aloituspaikkamitoitus ja resurssien yhteistarkastelu.
- Maakunnassa olevien valtakunnallisesti rekrytoivien oppilaitosten vahvuuksia hyödynnetään ja niiden toimintaedellytyksiä vahvistetaan monipuolisen koulutustarjonnan varmistamiseksi.

3. Avoimet koulutusväylät ja uudistuva oppiminen

- Maakunnan toiseen asteen koulutusväylät ovat käytännössä avoimet perusasteelta korkea-asteelle.
- Oppilaitosten oppimisympäristöt vastaavat tulevaisuuden tarpeita niin ulkoisilta kuin sisäisiltä rakenteiltaan.
 - Erityistä huomiota kiinnitetään opettajuuden ja koko henkilöstön kehittämiseen sekä monipuolisiin kasvatuksellisiin kokonaisuuksiin.
- Koulutuksen järjestämisessä huolehditaan erilaisten oppijoiden mahdollisuuksista suorittaa tutkinto.
 - Koulutuksen keskeyttäjiä määrää minimoidaan.
 - Maahanmuuttajien koulutus.

4. Toimintamalli

- Toisen asteen koulutuksen rakenteet ja organisoituminen mahdollistavat maakunnan strategisten linjausten toteutumisen ja seudullisten kehittämistarpeiden huomioimisen.
- Etelä-Savoon luodaan toimintamalli, joka toteuttaa tehokkaasti sekä maakunnan, seutukuntien ja kuntien kilpailukykyä vahvistaen edellä mainitut periaatteet ja jossa toteutetaan seuraavaa työnjakoa:
 - **Maakuntataso:**
 - strategisen linjanvedot ja päätökset
 - koulutuksen mitoitus ja ennakointi
 - ammatillisen koulutuksen aloituspaikat koulutusaloittain ja seuduittain
 - lukioiden aloituspaikat seuduittain
 - työnjako ja erikoistuminen
 - työelämäyhteyksien vahvistaminen
 - läpäisyasteen nostaminen
 - koulutuksen saavutettavuuden arviointi

- **Seutukuntataso:**
 - operatiiviset käytännön toimenpiteet
 - verkostojen luominen
 - koulutuksen yksityiskohtainen suunnittelu ja toteuttaminen
 - yhteistyö paikallisten yritysten/julkisen sektorin kanssa
 - koulutuspalveluiden saavutettavuudesta huolehtiminen

5. Strategian toteutus ja seuranta

- Maakuntaliitto nimeää ohjausryhmän seuraamaan strategian toteutumista, edistymisen raportoidaan vuosittain maakuntahallitukselle ja seudullisille yhteistyöelimille
- Maakuntaliitto kutsuu yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa selvitysmiehen valmistelemaan eteläsavolaisen toimintamallin toteuttamissuunnitelman.

Työvoima- ja koulutustarve 2012

Etelä-Savossa tehdään vuoden 2006 lopulla – vuoden 2007 alkupuolella yksityiskohtainen arvio maakunnan työvoima- ja koulutustarpeista vuoteen 2012. Tämä prosessi liittyy osana valtakunnalliseen koulutustarvearviointiin, jonka pohjalta opetusministeriö laatii koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 2007-2012. Tässä esitetty strategia antaa suuntaviivat Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi, joka erityisesti ammatillisen koulutuksen koulutus- ja opinto-alojen osalta tarkentuu vuosien 2006 ja 2007 aikana ja antaa samalla suuntaviivat lukiokoulutuksen määrällisen tarpeen arvioinnille vuosiin 2012 ja 2015 asti.

5. Toisen asteen koulutuksen kehittämisen taustat

5.1 Kansainväliset ja valtakunnalliset koulutuspoliittiset linjaukset

Suomen näkökulmasta keskeiset koulutuksen alueella toimivat kansainväliset järjestöt ovat OECD ja Euroopan unioni. Ne ovat rakentaneet laajamittaisen vuorovaikutusjärjestelmän, joka Euroopassa vaikuttaa koulutuksellisten ongelmien määrittelyihin ja ratkaisutapoihin.

Kansalliset linjaukset on tehty ”Koulutus ja tutkimus 2003-2008” kehittämissuunnitelmassa.

OECD pyrkii edistämään kaikkien elinikäistä oppimista. Koulutukseen investointi nähdään sekä yksilöiden että maiden etuna ja ihmisten elämälaatu ja työllistymismahdollisuudet paranevat. Inhimillinen pääoma ja osaaminen ovat nousseet valtioiden talouskasvun keskeiseksi perustaksi. Valtioiden tukeman koulutuksen tulee olla tehokasta ja hyötyjen on jakauduttava tasapuolisesti. Monipuolinen lukutaito, matemaattinen ja luonnontieteellinen osaaminen sekä suullinen ja visuaalinen viestintä korostuvat koulutusta koskevilla kannanotoissa. Opettajien riittävyydellä ja pätevyydellä on suuri merkitys koulutuksen tasolle.

Euroopan unionin keskeinen tavoite on vahvistaa eurooppalaista ulottuvuutta koulutuksen kaikilla tasoilla ja helpottaa näin valtioiden rajat ylittäviä mahdollisuuksia käyttää eurooppalaista koulutustarjontaa. EU:ssa edistetään opettajien, tutkijoiden, työntekijöiden ja opiskelijoiden liikkuvuutta, eri organisaatioiden yhteistyötä sekä yhdessä jäsenvaltiossa hankitun ammattipätevyuden tunnustamista koko unionin alueella. Eurooppa-neuvoston asettaman tavoitteen mukaan luodaan Euroopan unionista maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin osaamistalous. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää elinikäisen oppimisen periaatteella toteutettavaa koulutuspolitiikkaa. Muita enemmän syrjäytymisvaarassa tarvitsevat erityistoimia.

Koulutus- ja tutkimus (KESU 2003 – 2008) on linjannut toisen asteen koulutuksen painopistealueiksi ja tavoitteiksi mm. , että **kehittämisen lähtökohtana ovat väestön, työelämän ja alueiden tarpeet**. Toisen asteen koulutus edistää yleis- ja ammattisivistystä: koulutus antaa opiskelijalle persoonallisuuden monipuolisen kehittymisen, jatko-opintojen, ammattitaidon saavuttamisen sekä ammatin harjoittamisen edellyttämät tiedot ja taidot.

Ammatillisen koulutuksen kehittämisen päämääränä on vahvistaa suomalaisen työelämän ja ammatillisen koulutuksen kilpailukykyä kansainvälistyvässä toimintaympäristössä. Kehittämisen keskeisiä tavoitteita ovat koulutuksen laadun, työelämävas- taavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen.

Lukiokoulutuksen uusi tuntijako ja uudet opetussuunnitelmat on otettu käyttöön 1.8.2005. Alueellisessa väestörakenteessa tapahtuvat muutokset aiheuttavat muutoksia myös lukiokoulu- verkossa. Koulutuksen järjestäjien tulee ennakoida muuttuva tilanne, jotta alueella olisi jatkossa koulutuspalveluja tarjolla.

Aikuiskoulutuspolitiikan lähtökohtana on elinikäisen oppimisen politiikan konkretisointi, työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaaminen. Lisäksi aikuiskoulutuspolitiikan painopistealueita ovat mm. työvoiman liikkuvuuden ja työmarkkinoiden dynamiikan edistäminen, Suomen kilpailukykyyn vahvistaminen ja aikuiskoulutuksen tasarvon ja saavutettavuuden edistäminen.

5.2. Maakunnan strategiset linjaukset vuosille 2000–2005

Etelä- Savon maakuntaohjelmassa vuosiksi 2003-2006 on toisen asteen koulutuksen kehittämistoimenpiteitä linjattu mm. seuraavasti :

- Varaudutaan ikääntymisen aiheuttamaan poistumaan ja työvoiman lisätarpeeseen suuntaa-

malla aloituspaikkoja, aikuiskoulutusta ja oppisopimuskoulutusta sekä tehostamalla opiskelijarekrytointia toimialoille, joille on syntymässä työvoimapulaa.

- Toteutetaan seutulukioverkosto kokeiluhankkeena Mikkelin seudulla.
- Luodaan maakuntaan lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyömalli.
- Ammatilliset oppilaitokset tehostavat yhteistyötään strategiansa mukaisesti mm. yhteisellä koulutustarjonnalla, joka mahdollistaa yksilölliset koulutuspolut.
- Vähennetään opintojen keskeyttämistä suuntaamalla koulutustarjontaa eri tavoin suuntautuneille opiskelijaryhmille
- Mahdollistetaan eri koulutusalojen ja -tasojen väliset jatkumot suunnittelemalla koulutustasojen väliset siirtymät sujuviksi ja koulutusalojen rajapinnat joustaviksi.
- Luodaan maakunnan kärkiosaamisaloille eri koulutustasot kattavat koulutuskokonaisuudet.

Etelä Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategiatyövuosina 2000-2005

Etelä-Savon ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat osallistuneet Etelä-Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen strategiatyöhön vuodesta 2000 alkaen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyöryhmässä on yhdessä sovittu asioista, jotka koskevat yhteisesti koulutuksen järjestäjiä - esimerkiksi aloituspaikkajako ja yhteinen hanketoiminta. Koulutuksen järjestäjien kesken on sovittu aloituspaikkojen suuntaamisen ja sopeuttamisen periaatteista suhteessa opetusministeriön ja Etelä-Sa-

von maakuntaliiton neuvottelemiin vuoden 2008 aloituspaikkatavoitteisiin

Etelä- Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen strategian ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 2000. Tuolloin strategiatyön painopisteenä oli ensisijassa koulutuksen sisällöllinen kehittäminen.

Etelä- Savon toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategia v. 2002-2010 valmistui syksyllä 2002. Strategiahankkeen lähtökohtana oli toisen asteen ammatillisen koulutuksen tarkastelu suhteessa lukioihin, ammattikorkeakouluun, peruskouluun sekä aikuiskoulutukseen. Valmisteluprosessissa pyrittiin ottamaan huomioon maailmanlaajuiset ja valtakunnalliset toisen asteen koulutukseen vaikuttavat kehitystrendit, vaikkakin erityinen huomio siinä suunnattiin Etelä- Savon maakunnan ja sen työelämän tarpeisiin.

Strategiassa todettiin mm., että **vision, ” Etevä- Etelä Savo ”- takuulla osaavien ammattilaisten maakunta**, saavuttaminen edellyttää kaikkien koulutuksen järjestäjien, työ- ja elinkeinoelämän, viranomaisten ja muiden sidosryhmien välistä entistä tiiviimpää yhteistoimintaa koko maakunnan kehittämiseksi.

- Toisen asteen koulutuksen järjestäjät toteuttavat maakunnallista ja seudullista strategiaa.
- Oppilaitoksissa siirrytään yksin tekemisen kulttuurista yhteisöllisyyteen.
- Luodaan nuorille ja aikuisille sellaiset oppimisympäristöt, joissa syntyy myönteisiä oppimiskokemuksia ja opiskelijoiden jatko- opintokelpoisuus taataan.
- Koulutus ja työelämä toimivat tiiviissä yhteistyössä. Koulutus vastaa määrällisesti ja laadullisesti työelämän tarpeisiin.

6. Koulutus, väestö ja ikärakenteen muutos

6.1. Toisen asteen koulutuksen nykytilan kuvaus

6.1.1 Koulutuksen järjestäjät ja koulutuksen volyyymi

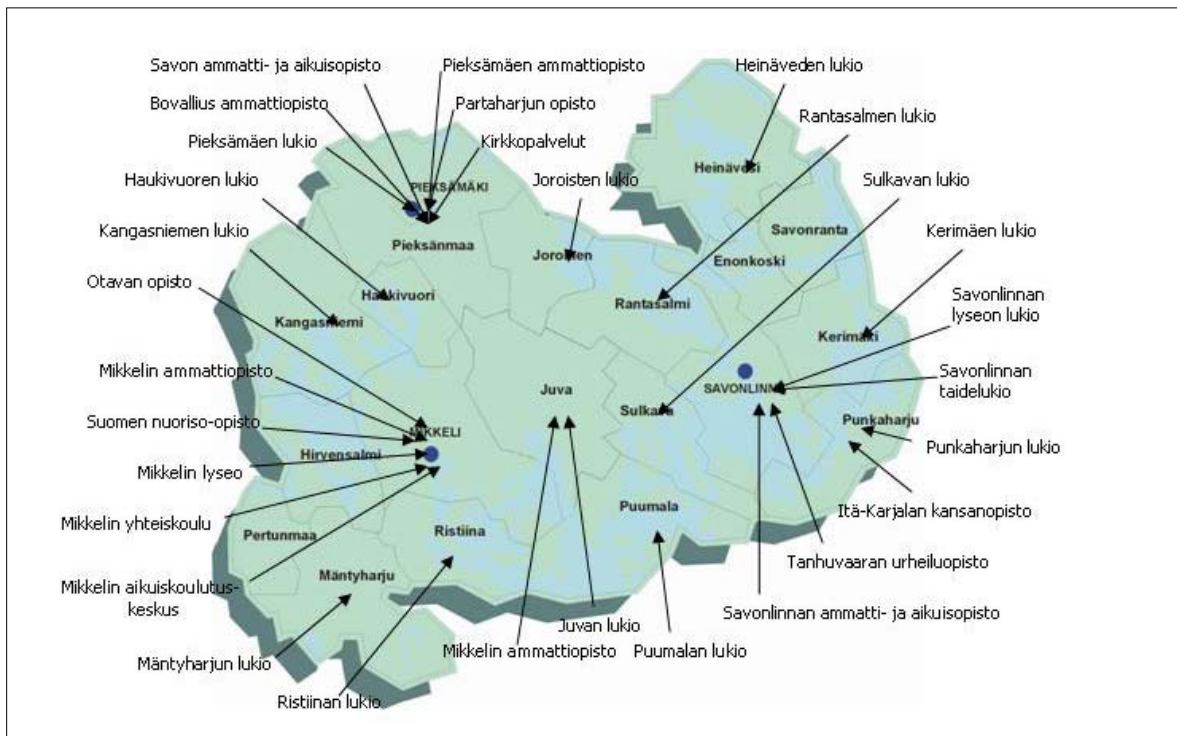
Etelä-Savossa toimi vuonna 2004 yhteensä yhdeksän ammatillisen toisen asteen yksikkörahoitettua koulutuksen järjestäjää, joiden ylläpitämissä kymmenessä oppilaitoksessa opiskeli vuonna 2004 yhteensä lähes 5000 opiskelijaa. 19 lukiossa opiskelijoita oli yhteensä lähes 4000.

Etelä-Savon maakunnassa oli vuosina 2002-2004 jokaista peruskoulunsa päättävää kohti 1,6 - 1,7 toisen asteen koulutuksen aloituspaikkaa. Käytettävissä olevan kapasiteetin ja koulutukseen tulevien nuorten epäsuhta on suurimmillaan maaseutukuntien lukioissa. Yksittäisten maaseutukuntien kapasiteetista voi jopa yli puolet jäädä

täyttämättä. Ammatillisen koulutuksen kohdalla ongelmana on eräiden koulutusalojen heikko vetovoima ja osin myös alhainen läpäisyaste, joka merkitsee kapasiteetin hukkakäyttöä. Toisaalta kapasiteettia tarvitaan nyt ja erityisesti tulevana vuosina lukiokoulutukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutuvilla aikuisilla.

Ammatillisista oppilaitoksista Mikkelin ammattiopisto, Mikkelin aikuiskoulutuskeskus, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto sekä Pieksämäen ammattiopisto ovat monialaisia oppilaitoksia. Muissa ammatillisissa oppilaitoksissa on edustettuna 1-3 koulutusala. Kaikki monialaiset koulutuksen järjestäjät ovat kunnallisia organisaatioita. Pienemmät koulutuksen järjestäjät ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä.

Mikkelin seudulla toimiva seutulukioverkosto on saanut huomiota merkittävänä lukiokoulutuksen kehittämishankkeena koko valtakunnan tasolla.

KUVA 5. Etelä-Savon toisen asteen oppilaitokset

Seutulukioverkostoon kuuluvat seuraavat lukiot: Haukivuoren lukio, Joroisten lukio, Juvan lukio, Mikkelin Lyseon lukio, Mikkelin Lyseon lukion aikuislinja, Mikkelin Yhteiskoulun lukio, Mäntyharjun lukio, Otavan Opisto, Puumalan lukio, Rantasalmen lukio, Ristiinan lukio ja Sulkavan lukio. Keskeisimpiä yhteistyön malleja ovat monipuolinen seututarjotin, aineryhmyöskentely eri koulujen aineenopettajien välillä, opettajien seudullinen täydennyskoulutus sekä uusien oppimisympäristöjen kehittäminen ja käyttö.

Myös muilla seutukunnilla on eri lukioilla ollut jonkin verran yhteistyötä esimerkiksi erilaisten kehittämishankkeiden kautta.

Mikkelissä lukion ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyö aloitettiin lukuvuoden 1997 alusta. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla oli mahdollisuus valita opintoihinsa lukiokursseja, jotka toettiin Mikkelin Lyseon aikuislinja. Tällä valinnalla he voivat valmistautua suorittamaan ylioppilastutkinnon ammatillisen tutkinnon pohjalta.

Yhteistoiminta Mikkelin Lyseon aikuislinjan kanssa on todettu sopivaksi mm. päivittäisten työaikojen ja joustavan yhteistoiminnan takia. Erinäisten

kokeilujen jälkeen on yhteiseen jaksotukseen siirtymisen myötä päästy toimivaan yhteistyöhön.

Pieksämäen seudulla Pieksämäen lukion ja Pieksämäen ammattiopiston yhteistyötä on kehitetty parantamalla mahdollisuuksia joustavampaan kurssien valintaan toisesta oppilaitoksesta. Pieksämäen lukio on mukana 64 lukion itäsuomalaisessa oppimisverkostossa.

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistolla on ollut yhteistyötä ammattiopiston opiskelijoiden lukio-opintojen järjestämiseksi Savonlinnan lyseon lukion kanssa. Yhteistyö aloitettiin vuonna 1992, josta lähtien opiskelijoilla on ollut mahdollisuus opiskella 22 lukiokurssia sisältävän ohjelman mukaan. Ammatti- ja aikuisopiston koulutusala-kohtaiseen osaamiseen kytkeytyvää yhteistyötä on tehty Savonlinnan taidelukion ja jonkin verran myös muiden seudun lukioiden kanssa.

Ammatillisen 2. asteen yksikköhintarahoitteisen koulutuksen järjestämisluvut ja aloituspaikat sekä opiskelijoiden ja henkilöstön seuduittaiset kokonaismäärät käyvät ilmi taulukosta 1. Järjestäjähäköhittaiset tiedot käyvät ilmi liitteestä 5.

TAULUKKO 1.

Yksikköhintarahoitteisen toisen asteen koulutuksen järjestämisluvut sekä opiskelijoiden ja valmistuneiden kokonaismäärät seuduittain vuonna 2004.

Seutu	Oppilaitosmuoto	Järjestämislupa	Aloituspaikat	Opiskelijamäärä		Valmistuneet	
				N	A	N	A
Mikkeli	Ammatill. 2. aste	2225	772	1694	331	496	47
	Lukio		544	1371	327	456	43
	Yhteensä		1316	3065	658	952	90
Savonlinna	Ammatill. 2. aste	1610	715	1355	260	398	55
	Lukio		475	1182	98	374	16
	Yhteensä		1190	2537	358	772	71
Pieksämäki	Ammatill. 2. aste	1070	382	880	120	296	49
	Lukio		150	397		142	
	Yhteensä		532	1277	120	438	49
Juva	Ammatill. 2. aste		80	116	17	20	6
	Lukio		244	390		128	
	Yhteensä		324	506	17	148	6
Etelä-Savo	Amm. yhteensä	4905	1949	4045	728	1210	157
	Lukio yhteensä		1413	3340	425	1100	59
	Kaikki yhteensä		3362	7385	1153	2310	216

6.1.2 Opiskelijavirrat

Etelä-Savossa peruskoulunsa vuonna 2002 päättävään ikäluokkaan kuuluneista 2048 nuoresta 53,2 % jatkoi opintojaan lukiossa ja 38,6 % toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. 8,2 % peruskoulunsa päättäneistä nuorista ei sijoittunut välittömästi toisen asteen koulutukseen.

Vuoden 2004 yhteishakuun osallistui Etelä-Savossa yhteensä 2639 hakijaa. Heistä noin 20 % (517 hakijaa) haki koulutuspaikkaa maakunnan ulkopuolelta. Etelä-Savon oppilaitoksiin hakevia oli yhteensä 2495, joista noin 15 % (373) hakijaa

tuli maakunnan ulkopuolelta. Vuonna 2003 ammatillisen toisen asteen opetussuunnitelmaperusteisessa perustutkintokoulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden toteutunut nettovirta oli 32 opiskelijan verran Etelä-Savolle tappiollinen. Vastaavasti lukiokoulutuksessa opiskelevien nettovirta oli 60 opiskelijan verran voitollinen.

Vuonna 2000 Etelä-Savon toisen asteen oppilaitoksista valmistuneiden sijoittuminen vuonna 2003 käy ilmi taulukosta 2. Suurin osa ylioppilaista eli noin 83 % oli sijoittunut jatko-opintoihin ja noin 11 % työelämään. Opiskelevista noin kolmannes kävi työssä opintojensa ohella.

TAULUKKO 2.

Lukion ja ammatillisen 2. asteen perustutkinnon vuonna 2000 suorittaneiden sijoittuminen vuonna 2003 Etelä-Savon maakunnassa ja koko maassa (Lähde: Tilastokeskuksen sijoittumispalvelu 2005).

Henkilöiden lukumäärä (%)	Yhteensä	Työlliset	Työttömät	Työlliset opiskelijat	Päätoimiset opiskelijat	Varusmiespalveluksessa	Mualla olevat
Ylioppilaat, koko maa	34925 (100)	4427 (12,7)	1074 (3,1)	11551 (33,1)	16513 (47,3)	131 (0,4)	1229 (3,5)
Ylioppilaat, E-Savo	1101 (100)	122 (11,1)	35 (3,2)	292 (26,5)	620 (56,3)	4 (0,4)	28 (2,5)
2. asteen amm., koko maa	32593 (100)	18089 (55,5)	3935 (12,1)	3909 (12,0)	3870 (11,9)	67 (0,2)	2723 (8,4)
2. asteen amm., E-Savo	1216 (100)	631 (51,9)	186 (15,3)	141 (11,6)	130 (10,7)	0 (0)	128 (10,5)

Vastaavasti ammatillisesta 2. asteen koulutuksesta valmistuneista noin 52 % oli sijoittunut työelämään ja noin 22 % jatkoi opintojaan. Opiskelijoista runsaat puolet kävi työssä opintojensa ohessa. Työttömyys oli ammatillisesta koulutuksesta valmistuneilla selvästi yleisempää kuin ylioppilailta (15,3/ 3,2 %).

Koko maata koskevassa tarkastelussa jatko-opintonsa aloittaneet ylioppilaat työskentelivät opintojensa ohella selvästi useammin kuin vastaavassa tilanteessa olevat eteläsavolaiset ylioppilaat. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden eteläsavolaisten työllisten osuus oli vastaavasti nelisen prosenttia koko maan tasoa alhaisempi.

Vuonna 2002 Etelä-Savossa valmistuneista 1184 ylioppilaasta sijoittui välittömästi yliopistokoulutukseen 16,6 %, ammattikorkeakouluihin 18,5 % ja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen

5,4 %. Uusista ylioppilaista 59,5 % ei jatkanut välittömästi opintojaan. Vastaavasti toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista sijoittui päätoimisesti jatko-opintoihin 13,6 % ja työn ohessa 8,2 %.

Koko valtakunnan tasolla ylioppilaista 44 % sijoittui päätoimisesti jatko-opintoihin. Ammatillisen toisen asteen koulutuksesta valmistuneista päätoimisesti opintojaan jatkoi noin 11 % ja sivutoimisesti 8,9 %.

6.1.3 Opintojen keskeyttäminen

Opintojen keskeyttäminen on merkittävä ongelma etenkin 2.asteen ammatillisessa koulutuksessa, jossa lukuvuonna 2002-2003 11,3 % opiskelijoista keskeytti opinnot omassa koulutussektorissaan. Lukiokoulutuksessa vastaava luku oli 3,7 %. Kookanaan tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyt-

ti ammatillisessa koulutuksessa 10,1 % ja lukio-koulutuksessa 2 % opiskelijoista. Keskeyttäminen on vähentynyt valtakunnan tasolla jonkin verran 2000-luvun ensimmäisinä vuosina.

Etelä-Savossa omassa koulutussektorissaan keskeyttäneiden osuudet olivat ammatillisessa koulutuksessa 10,9 % ja lukiokoulutuksessa 3,5 % opiskelijoista. Oppilaitoksissa seurataan tarkasti opintojen keskeyttämistä ja keskeyttämisen syitä. Seurannassa keskeyttäminen erotellaan positiiviseen ja negatiiviseen keskeyttämiseen. Positiiviseen keskeyttämiseen luetaan esimerkiksi opintoalan vaihtamisesta ja työllistymisestä johtuva, opiskelijan kannalta myönteiseen lopputulokseen johtanut keskeyttäminen. Opiskelijan kannalta kielteiseen lopputulokseen johtanut keskeyttäminen puolestaan luetaan negatiiviseen keskeyttämiseen, jolloin keskeyttämisen syynä voi olla esimerkiksi opiskelumotivaation puute.

Kokemuksen mukaan keskeyttämisestä noin puolet on luonteeltaan negatiivista ja puolet positiivista. Negatiivinen keskeyttäminen johtaa usein syrjäytymiseen, mistä aiheutuu yhteiskunnalle huomattavia kustannuksia. Keskeyttämistä pyritään vähentämään opiskelijoille suunnattujen erityisten tukitoimien avulla. Tällaisia tukitoimia ovat ammatillisessa koulutuksessa esimerkiksi työvaltaiset opiskelumenetelmät sekä moniammatillinen asiantuntijajyhteistyö.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen nykyinen työkenttä on kokonaisuutena haasteellinen. Normaaleihin opiskelijaryhmiin integroitujen erityisopiskelijoiden määrä vaihtelee koulutus- ja opintoalasta riippuen 10-50 % välillä. Opiskelijoiden kotitaustojen rikkinaisyys ja yhteiskunnan tarjoamien palvelujen karsiminen näkyy koulussa levottomuutena sekä lisääntyneinä päihde- ja mielenterveysongelmina.

Myös lukiokoulutuksessa oppimisvaikeuksien ja erityisopetuksen huomioimisen tarve ovat lisääntyneet. Tarvetta ovat kasvattaneet lukio-opintoja suorittavien suhteellinen suuri osuus ikäluokasta sekä lukihäiriöiden ja muiden oppimisvaikeuksien huomiointi ylioppilaskirjoituksissa. Myös yhteiskunnan nopea muutosvauhti ja kasvaneet vaatimukset ovat lisänneet paineita lisätä opetuksen erityisjärjestelyiden määrää lukiokoulutuksen järjestäjien taholta.

6.1.4 Koulutuksen ja työelämän vastaavuus

Vuonna 2003 ammatillisesta toisen asteen koulutuksesta työelämään sijoittuivat parhaiten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan (78 %) sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan (72 %) opiskelijat. Näitä heikompaa sijoittuminen oli mm. kulttuurialan (56 %), tekniikan ja liikenteen alan (60 %) sekä luonnonvara-alan opiskelijoilla (61 %).

Todellisuudessa opiskelijat eivät läheskään aina sijoitu omaa ammattiansa tai ammattiryhmäänsä vastaaviin tehtäviin, vaan hajonta eri ammattiryhmien kesken voi toisinaan olla hyvinkin suurta. Ammatillinen peruskoulutus näyttäisikin tämän perusteella antavan laaja-alaisia valmiuksia moniin eri tehtäviin.

Kuhunkin ammattiryhmään soveltuvien vaihtoehtoisten koulutusohjelmien määrä vaihtelee suuresti ammattiryhmittäin. Myyntitehtäviin voidaan päätyä esimerkiksi tarkasteltavaan olevan alan ammatillisella koulutuksella tai kaupallisella koulutuksella. Esimerkiksi sähkö- ja elektroniikka-alan työssä sähköalan ammatillinen perustutkinto oli vuonna 2000 yli 70 prosentilla koulutetuista työntekijöistä, kun vastaava luku metsä-, elintarvike- ja puualalla oli vain 20-30 prosenttia.

Määrällisen vastaavuuden lisäksi on huolehdittava myös laadullisesta vastaavuudesta.

6.2. Väestön, koulutuksen ja työelämän näkymiä vuoteen 2015

Etelä-Savon maakunnassa alle 14-vuotiaiden asukkaiden osuus koko väestöstä oli vuoden 2004 lopulla noin 15 % ja yli 65-vuotiaiden vastaava osuus noin 21 %. Itä-Suomen läänin vastaavat luvut ovat 16 ja 19 % sekä koko maan 18 ja 16 %. Mikkelin seutukunnalla luvut ovat itäsuomalaista keskitasoa, mutta muilla seutukunnilla tilanne on selvästi heikompi.

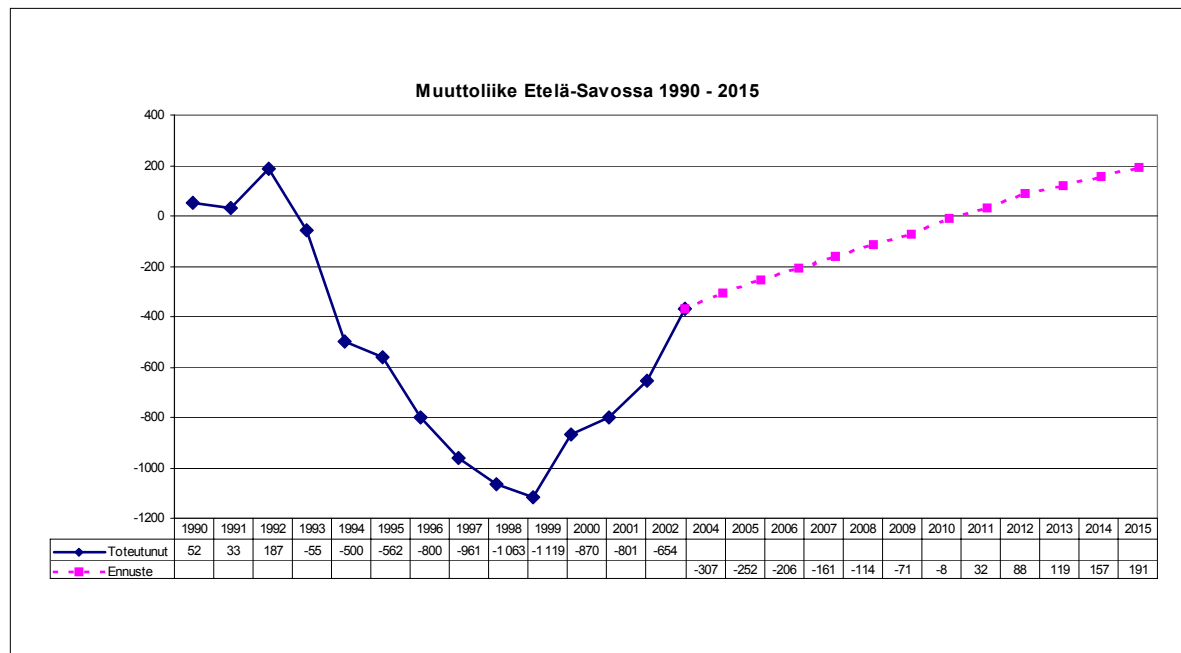
Kuvasta 3 näkyy peruskoulun päättävien ikäluokkien kehitys seutukunnittain Etelä-Savon maakunnassa vuoteen 2013 asti. Luvut perustuvat

tällä hetkellä eri peruskoululuokilla olevien oppilaiden määriin. Peruskoulun päättävään ikäluokkaan kuului vuonna 2005 yhteensä 2045 nuorta. Vuoden 2006 jälkeen kyseinen ikäluokka alkaa pienentyä ja vuonna 2013 siihen kuuluu näillä näkymin enää noin 1650 nuorta. Kuntakohtaiset ikäluokkatiedot on koottu liitteeseen 6.

Etelä-Savossa nuorisoikäluokan pienentyminen on ollut jatkuvaa jo usean vuoden ajan ja väheneminen jatkuu tasaisesti koko tarkastelukauden (2015) ajan. Valtakunnallisesti nuorten ikäluokka (16-21) pysyy nykytasollaan vuoteen 2012, jol-

loin koko maan mittakaavassa ikäluokka alkaa tasaisesti pienentyä. Etelä-Savossa ja laajemmin Itä-Suomessa pienenevien ikäluokkien tuomat haasteet ovat jo nyt edessä.

Etelä-Savon maakunnan väestökato oli synkimillään 1900-luvun viimeisinä vuosina, jolloin lähtömuutto oli yli 1000 henkeä suurempi kuin paluumuutto. 2000-luvulle siirryttäessä tilanne alkoi vähitellen korjaantua ja maakunnan muuttotappio on vakiintunut aivan viime vuosina 300-350 henkilöksi vuodessa (kuva 6).

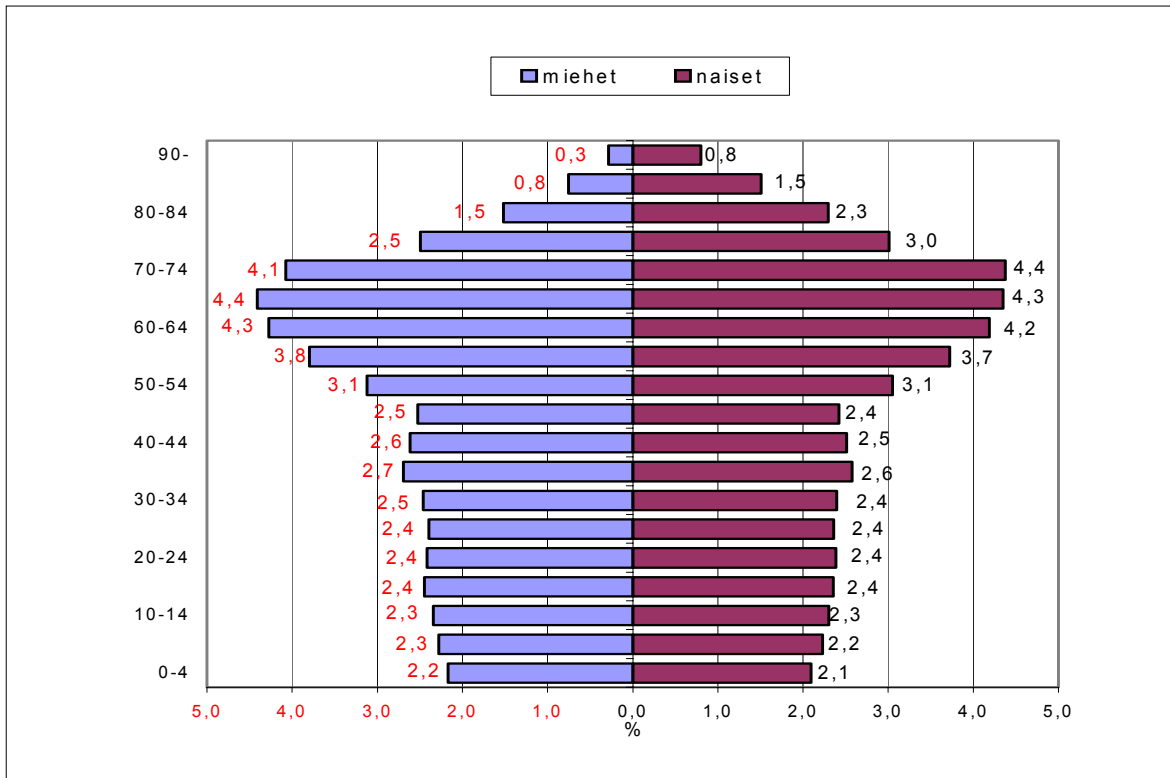
KUVA 6. Muuttoliikkeen ennustettu kehitys Etelä-Savossa vuoteen 2015 mennessä.

Ongelmallisinta muuttotappiossa on sen keskittyminen peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen jälkeen opiskeluaan jatkaviin sekä opiskelunsa jälkeen työmarkkinoille hakeutuviin 15-29-vuotiaiden ikäluokkiin. Pelkästään näiden ikäluokkien muuttotappio oli vuonna 2003 yhteensä 784 henkilöä (kuva 1).

Vastaavasti paluumuuttajien enemmistö on jo eläkeiässä olevaa tai sitä lähestyvää väkeä. Nuorten aktiivisessa iässä olevien asukkaiden poismuuton

ja ikääntyneiden paluumuuton seurauksena väestön ikäjakauma vinoutuu entisestään. Kuvasta 2 käy ilmi ennustettu väestökehitys vuosina 1990-2015, jolloin nuorten aktiivi-ikäisten asukkaiden määrä vähenee ja vastaavasti eläkeikäisten määrä kasvaa voimakkaasti.

Kuvasta 7 käy ilmi ennuste ikäluokkajakaumaksi Etelä-Savossa vuonna 2020. Kehitys johtaa siihen, että 55-75 ikäluokkien koot tulevat olemaan 1,5-2-kertaisia nuorempiin ikäluokkiin verrattuna.

KUVA 7. Väestön ennustettu ikä- ja sukupuolijakauma vuonna 2020 Etelä-Savossa (Lähde: Tilastokeskus 2000).

Vinoutuneesta väestörakenteesta johtuen työmarkkinoilta poistuvat ikäluokat ovat vuodesta 2004 eteenpäin huomattavasti suurempia kuin sinne tulevat ikäluokat. Suurimmillaan ikäluokkien ero on lähes 1000 henkeä (kuva 4, s. 5). Mitentä-laskelmiin pohjautuvien työvoimatarve-ennusteiden mukaan Etelä-Savossa avautuu vuoteen 2015 mennessä noin pari tuhatta työpaikkaa joka vuosi. Näistä noin 900-1100 työpaikkaa on suoritustason tehtävissä.

Suoritustason työvoiman riittävyyttä arvioitaessa on otettava lähtökohdaksi nuorisoikäluokan keskimääräinen koko, joka seuraavalla kymmenvuotisjaksolla tarkoittaa noin 1700 nuorta. Jos ammatillisen koulutuksen ja lukion asema säilyy entisellään, ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien määrä ikäluokasta on noin 700 nuorta. Heistä osa hakeutuu toisen asteen opinnot päätettyään jatko-opintoihin, mutta suunnilleen vastaavansuuruisen osuus ylioppilaista näyttää sijoittuvan suoritustason tehtäviin joko suoraan lukion jälkeen tai ammatillisen toisen asteen koulutuksen kautta.

Ammatilliseen koulutukseen hakeutuvista osa ei eri syistä pysty sijoittumaan työmarkkinoille. Heidän osuutensa lienee noin 10-20 prosenttia aloittaneista (vrt. taulukko 2). Tällöin suoritustason tehtäviin saadaan kustakin ikäluokasta noin 650 työntekijää. Opiskelijavirtojen tavoitteelliset jakaumat käyvät ilmi liitteestä 6.

Seuraavan vuosikymmenen aikana Etelä-Savossa avautuviin 900-1100 suoritustason työpaikkaan tarvitaan ammatillisesta peruskoulutuksesta valmistuvien lisäksi vuosittain 250-450 työntekijää. Työvoimaviranomaisten arvion mukaan noin puolet nykyisistä työttömistä voi palata pysyvästi työmarkkinoille, jolloin työttömissä oleva työvoimapotentiaali olisi noin 500-600 henkilöä vuodessa. Aktiiviväestön maakunnan kannalta tappiollinen nettovirta olisi pystyttävä patoamaan, jotta maakunnan työvoimatarve voidaan lähitulevaisuudessa tyydyttää

Koulutusvirtakaavio liite 6.

6.3 Yleiset työelämän kehityslinjat

6.3.1 Valtakunnalliset lähtökohdat koulutuksen mitoitukselle

Kehittämissuunnitelman ”Koulutus ja tutkimus 2003-2008” perustana oleva työvoima- ja koulutustarvelaskelmat ja niistä tehtävät johtopäätökset arvioitiin syksyllä 2005. Tämän luvun teksti perustuu tähän tarkistusraporttiin (Opetusministeriö 2005).

Valtakunnallisen koulutustarpeiden ennakoinnissa tarvitaan toimialaennusteiden pohjalle rakentuvat työllisen työvoiman ammattirakenne-ennusteet. Valtakunnallisen ennakoinnin tulokset on esitelty seikkaperäisesti Opetushallituksen julkaisussa Koulutus ja työvoiman kysyntä 2015 (Opetushallitus 2004).

Valtakunnallinen **peruskehitys**-niminen ammattirakenne-ennuste pohjautuu samannimiseen toimialaennusteeseen. Työpaikkojen määrä lisääntyisi vuoteen 2015 mennessä noin 40 000:lla. Ammattirakenteen on ennakoitu muuttuvan suhteellisen vakaasti ja kunkin toimialan aikaisempaa kehityssuuntaa noudattaen. Joillakin voimakkaasti kasvavilla toimialoilla on kuitenkin painotettu eri asiantuntija-ammattiryhmien kasvua historiallista kehitystä enemmän. Toisaalta ns. suorittavan työn ammattiryhmien kuten puhtaanapidon ja toimistotyön osuutta työpaikoista on vähennetty historiakehitystä voimakkaammin sellaisilla toimialoilla, joiden on ennakoitu ulkoistavan näiden ammattiryhmien töitä.

Valtakunnallisen **tavoitekehitys**-nimisen vaihtoehdon pohjana oli tavoitekehityksen toimialaennuste, jonka mukaan työpaikkojen määrä lisääntyisi 166 000:lla vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi on oletettu uusien työpaikkojen syntyvän sellaisiin tehtäviin, että työpaikkarakenteen muuttuu nykyistä kilpailukykyisemmäksi yhä kansainvälisemmällä markkinoilla. Tämä on huomioitu ammattirakenne-ennusteessa siten, että työllisten määrää on lisätty kullekin toimialalle tyypillisiin erityisosaamista ja korkeaa koulutustasoa vaativiin tehtäviin, kuten tuotekehityksen, markkinoinnin, myynnin ja yritysten johtamisen ammattiryhmiin. Tämän lisäksi teollisuuden toimialoilla ennakoit-

dun työllisyyden kasvun uskotaan jossain määrin vaikuttavan myös tuotannollisissa tehtävissä toimivien ammattiryhmiin, joissa tarvitaan niiden erityisosaamista (liite7).

Poistuma

Vuosina 2001 – 2015 työllisestä työvoimasta on ennakoitu poistuvan keskimäärin 60 000 työntekijää vuodessa eli yhteensä 903 000 työntekijää, mikä on 40,5 % vuoden 2000 työllisten kokonaismäärästä.

Vuosina 1946–1950 syntyneisiin suuriin ikäluokkiin kuului vuonna 2000 noin 428 000 henkilöä, joista työllisiä oli 326 000. Työllisten keskimääräisen ikäluokan koko oli siten 65 000. Valtakunnallisessa ennakoinnissa käytetyillä laskentaehdoilla suurimman osan heistä arvioidaan siirtyvän pois työelämästä ennen vuotta 2010, mikä näkyy poistuman suhteellisen tasaisena kasvuna vuosikymmenen loppua kohti mentäessä. Suurten ikäluokkien poistuma alkaa vaikuttaa vuonna 2006, jolloin 1946 syntyneet täyttävät 60 vuotta. Poistuman ennakoidaan tällöin kasvavan vuodesta 2005 lähes 10 000:lla. Huippu saavutetaan vuosina 2011 ja 2012, jolloin poistuma on 73 000.

Avautuvat työpaikat

Valtakunnallisten laskelmien mukaan vuosina 2001–2015 avautuu peruskehityksessä 943 000 työpaikkaa ja tavoitekehityksessä 126 000 työpaikkaa enemmän eli kaikkiaan 1 069 000 työpaikkaa. Vuotta kohti tämä tarkoittaa peruskehityksessä 63 000 ja tavoitekehityksessä 71 000 avautuvaa työpaikkaa. Peruskehityksen ja tavoitekehityksen ero johtuu kokonaisuudessaan toimiala- ja ammattirakenne-ennusteista, koska molemmissa vaihtoehdoissa on käytetty samaa poistumaennustetta.

Työpaikkoja avautuu eniten erilaisissa asiantuntijatehtävissä sekä sosiaali- ja terveysalalla. Näissä ammattiryhmissä työllisten määrän kasvun osuus on merkittävä verrattuna poistumaan. Poistuman osuus on puolestaan merkittävä erityisesti toimistotyössä, mutta myös opetus- ja kasvatustyössä, maaliikennetyössä, metallistyyssä sekä myyntityössä.

Avautuvien työpaikkojen ennakoitun määrän perusteella ja ottaen huomioon myös työttömän työvoiman tarjonta on saatu arvio ennustejaksolla

tarvittavan uuden työvoiman määrästä. Valtakunnallisen peruskehityssennusteen mukainen uuden työvoiman tarve 15 vuodessa oli 910 000 henkeä eli keskimäärin noin 61 000 vuositason ja tavoitekehityssennusteen mukainen tarve noin 990 000 henkeä eli noin 66 000 vuositason.

Koulutuskysyntä

Ammattirakenne-ennusteesta ja poistumista yhteenlaskettu työvoiman kysyntä on muutettu koulutuskysynnäksi arvioimalla opintoaloittain kunkin ammattiryhmän optimaalista koulutusjakautumaa. Taustatietona käytettiin näiden ammattiryhmien koulutusjakautumaa vuosina 1995 ja 2000 25-44 -vuotiaiden ikäryhmässä. Tämä

ikäryhmän katsotaan parhaiten kuvaavan ammattiryhmän ja koulutuksen välistä yhteyttä. Näiden tietojen pohjalta sekä ennakoimalla ammattiryhmien sisäisiä ammattijakautumia ja tulevia osaa-
mistarpeiden muutoksia muodostettiin näkemys ammattiryhmien tulevasta koulutusjakautumisesta. Asiaa on tarkemmin esitelty edellä mainitussa Opetushallituksen julkaisussa Koulutus ja työvoiman kysyntä 2015.

Kun ammattiryhmittäin laskettu avautuvien työpaikkojen määrä muutetaan edellä kuvatulla tavalla opintoalaluokituksen mukaiseksi, saadaan arvio siitä, kuinka paljon eri opintoalojen tutkintojen suorittaneita tarvitaan työelämässä.

TAULUKKO 3.

Laskennalliset aloittajatavoitteet 2006–2010 nuorisoikäluokalle tarkoitettussa koulutuksessa koulutusaloittain

Koulutusala	Aloittajia 2004	KESU 2008	Laskennallinen aloittajatarve		Uuden toimiala- ennusteen vaikutus	
			Tavoiteura 2002	Tavoiteura 2005	Määrä	%
Luonnonvara-ala	7 960	7 200	5 970	5 700	- 270	- 4,5
Tekniikka ja liikenne	31 390	32 900	37 630	35 730	- 1 900	- 5,0
Hallinto ja kauppa	19 470	17 500	15 600	16 140	540	3,5
Matkailu-, ravitsemis- talousala	8 330	7 300	5 890	6 070	180	3,1
Sosiaali- ja terveysala	14 280	15 100	15 540	16 340	800	5,1
Kulttuuriala	6 640	4 500	3 290	3 290	0	0,0
Humanistinen ja opetusala	6 910	6 000	5 210	5 820	610	11,7
Turvallisuusala (1)	9 100	50	900	1 030	130	14,4
Muu koulutus	100		1520	1 470	-50	-3,3
Yhteensä	95 990	90 550	91 550	91 590	40	0,0

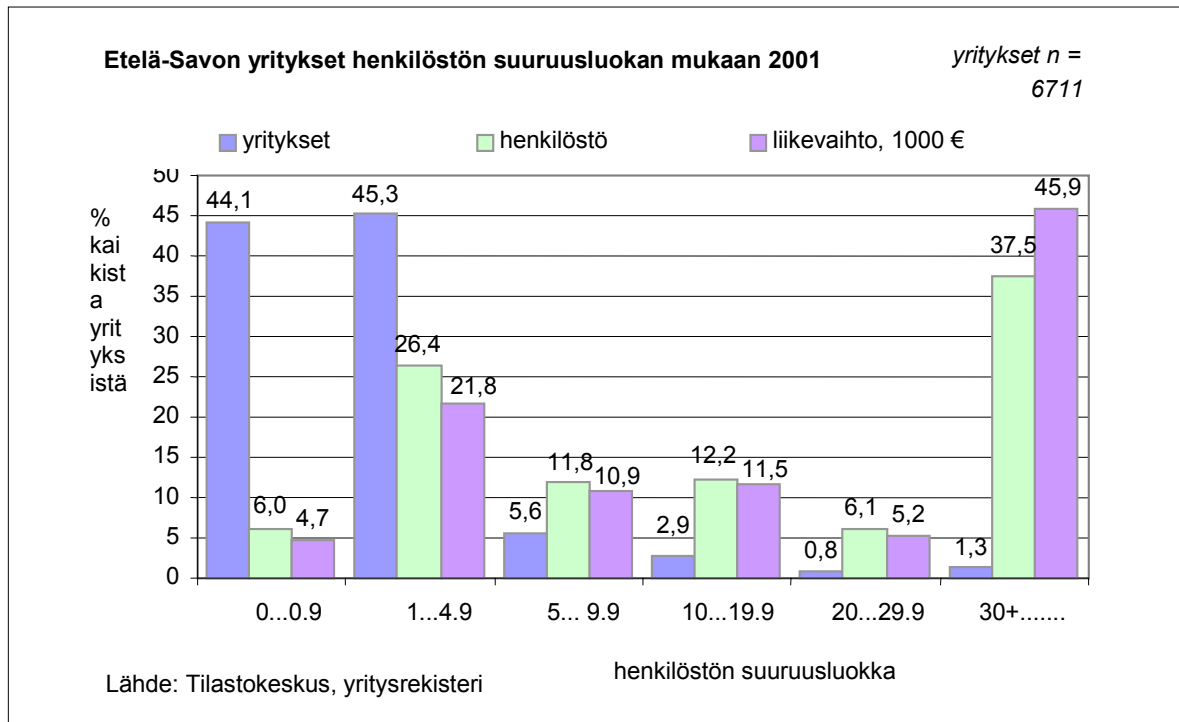
Lähde: Tilastokeskus, AMKOTA, KOTA

Koulutus ja tutkimus 2003–2008 tavoitteiden väliarviointi 29.11.2005 OPM

6.3.2 Etelä-Savon elinkeinorakenne ja työpaikat

Etelä-Savossa oli vuonna 2003 yhteensä 7680 yritystoimipaikkaa, joissa työntekijöitä oli yhteensä 28 864. Alle 5 henkilöä työllistävien yritysten lu-

kumäärä on suunnilleen sama kuin koko maassa keskimäärin, mutta yli 30 henkilöä työllistäviä yrityksiä on Etelä-Savossa selvästi koko valtakunnan tasoa vähemmän. Kuvasta 8 käy ilmi yritysten kokojakauma vuonna 2001 henkilöstön suuruusluokan mukaan.

KUVA 8. Etelä-Savon yritykset henkilöstön suuruusluokan mukaan

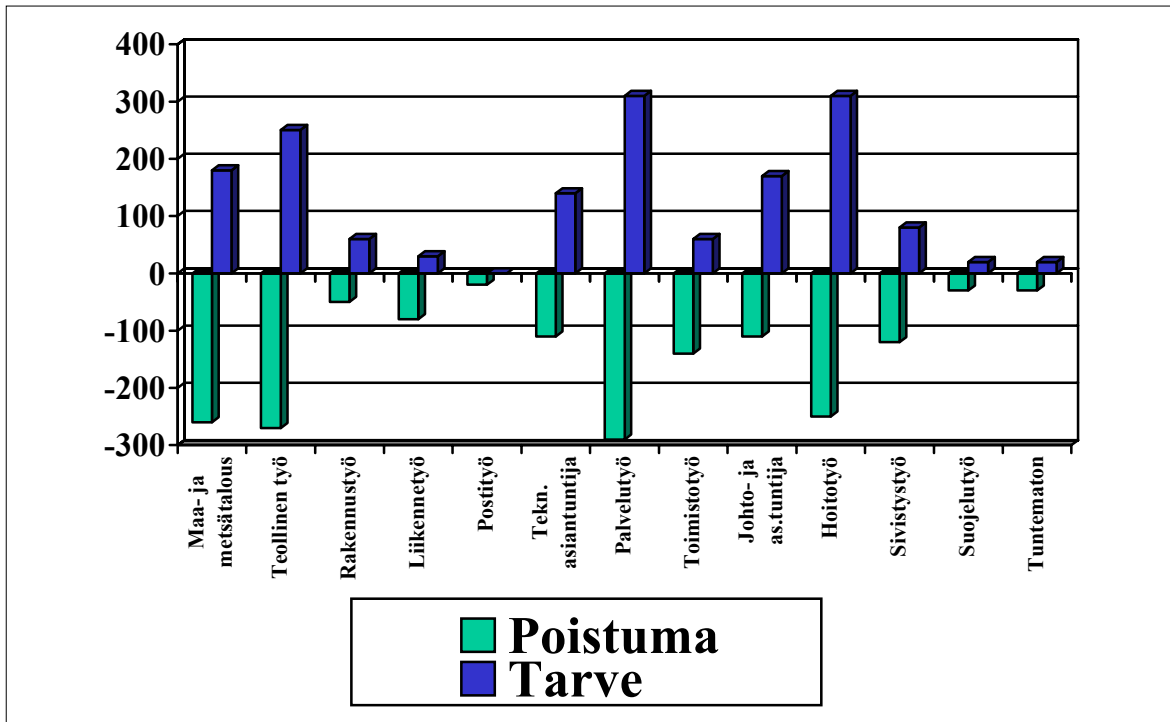
Etelä-Savossa toimivien yritystoimipaikkojen liikevaihto oli yhteensä noin 4 miljardia euroa. Yhtä yritystoimipaikkaa kohti liikevaihtoa kertyi 520 000 euroa, kun koko maan vastaava luku oli 1 100 000 euroa. Yhtä työntekijää kohti liikevaihtoa kertyi noin 138 000 euroa, mikä on selvästi vähemmän kuin yhdessäkään muussa maakunnassa. Vastaava koko maan keskiarvo on 220 000 euroa (Lähde: Tilastokeskus – Toimipaikat maakunnittain 2001-2003).

Yleensä yrityksen koon ja työntekijää kohti kertyvän liikevaihdon välillä on selvä korrelaatio. Mitä pienempi yritys on kyseessä, sitä vähemmän kertyy liikevaihtoa keskimäärin yhtä työntekijää kohti. Etelä-Savon työpaikka-ennuste on liitteenä 8.

Tehtyjen arvioaskelmien mukaan työpaikkojen kokonaismäärä vähenee vuosina 2005 - 2015

vajaalla tuhannella työpaikalla (60840 – 59920). Työmarkkinoilta poistuvien ja sinne siirtyvien ikäluokkien merkittävä kokoero tulee Etelä-Savossakin muodostamaan vaikeasti ratkaistavan yhtälön osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Puute suoritustason osaavista ammattilaisista on monilla aloilla todellisuutta jo nyt, koska työttömänä olevan työvoiman osaaminen ja avautuvien työpaikkojen osaamisvaatimukset eivät vastaa toisiaan. Tilanne vaikeutuu entisestään, kun nuorisoiäluokat pienenevät.

Kuvassa 8 on esitetty MARE-ennakoinnin mukaiset työvoiman poistuman ja uuden työvoimatarpeen määrät eri tehtäväryhmissä. Supistuvia ryhmiä ovat ennusteen mukaan maa- ja metsätaloustyö, liikennetyö, toimistotyö ja sivistystyö. Vastavasti selkeää kasvua ennustetaan rakennustyöhön, johto- ja asiantuntijatyöhön sekä hoitotyöhön.

KUVA 9. Työvoiman poistuma ja tarve Etelä-Savossa vuosina 2001-2010 (muutos /vuosi).Lähde Mare 2001

Työvoiman kehitys ja arvioidut koulutuksen muutostarpeet

Etelä-Savon työssäkäyvän väestön kokonaismäärä vuonna 2002 oli 61 775 henkilöä. Työpaikkoja oli eniten yhteiskunnallisissa palveluissa (21 768), teollisuudessa (10 184) sekä kaupan, majoituksen ja ravitsemustoiminnan alalla (8 149).

Etelä-Savossa eniten työpaikkoja häviää maa- ja metsätaloudesta, julkisista palveluista ja teollisuudesta. Työpaikkojen määrä kasvaa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa mutta jonkin verran myös yksityisissä palveluissa sekä kaupassa ja liikenteessä (Liite 8).

Työttömyysaste oli vuonna 2004 Tilastokeskuksen laskentatavan mukaan 10,8 % ja työllisyysaste 63,1 %. Työttömyys rasittaa erityisesti Savonlinnan seudun kuntia. Toisaalta osaavasta työvoimasta on puutetta esimerkiksi lvi- ja rakennusalailla, kone- ja metallialalla sekä erilaisissa kuljetusammateissa. Oman maakunnan kysynnän ohella työvoimaan kohdistuu kysyntää myös maakunnan ulkopuolelta.

Työvoiman koulutustaso ja koulutustason vaikutus työttömyyteen käy ilmi taulukosta 4. Etelä-Savossa on selkeästi vähemmän korkeimpiin koulu-

tustasoluokkiin kuuluvaa työvoimaa ja enemmän keskiasteen koulutuksen saaneita kuin koko maassa keskimäärin. Pelkän perusasteen varassa olevien osuus on Etelä-Savossa ja koko maassa jokseenkin sama. Vähiten koulutetuilla työttömyysriski on suurin, mutta riski alenee selvästi koulutustason noustessa.

Koko valtakuntaa koskevassa uusimmassa Työministeriön ennusteessa työttömyysaste alenee vuoteen 2015 mennessä nykyisestä noin kahdeksasta prosentista alle neljään prosenttiin, mikä tarkoittaa työttömien kokonaismäärän alenemista noin 127 000 henkilöllä. Työllisten määrä kasvaa samalla ajanjaksolla noin 116 000 henkilöllä. Luku- ja erätyöselitys selittyy työvoiman vähenemisellä noin 10 000 henkilöllä.

Valtakunnallisesti alkutuotannon työvoima vähenee edelleen ja jopa enemmän kuin aikaisemmin (Mitenna) on arvioitu. Työvoima lisääntyy sekä jalostuksessa että palveluissa. Palveluissa työvoiman lisäys on jalostusta nopeampaa. Yksittäisistä toimialoista työllisyys lisääntyy eniten metalliteollisuudessa (21 600 hlöä), kaupan alalla (29 300 hlöä) ja liike-elämää palvelevassa toiminnassa (42 800) sekä muissa palveluissa (24 100). (Lähde: Työministeriö 2005).

TAULUKKO 4.

Työvoiman ja työttömien määrä koko maassa ja Etelä-Savossa koulutusasteen mukaan vuonna 2003
(Lähde: Tilastokeskus)

Henkilömäärä (%)	Perusaste	Keskiaste	Alin korkea-aste	Alempi korkea-aste	Ylempi korkeakouluaste	Tutkija-Koulutus	Yhteensä
Työvoima, Koko maa	567770 (22,3)	1136159 (44,6)	406066 (15,9)	201101 (7,9)	216487 (8,5)	21981 (0,9)	2549564 (100)
Työvoima, Etelä-Savo	16907 (23,3)	35298 (48,6)	11616 (16,0)	4743 (6,5)	3800 (5,2)	225 (0,3)	72589 (100)
Työttömät, koko maa	106784 (19,0)	147161 (13,0)	26369 (6,5)	13648 (6,8)	9202 (4,3)	620 (2,8)	303784 (11,9)
Työttömät, Etelä-Savo	3714 (22,0)	5535 (15,7)	904 (7,8)	413 (8,7)	139 (2,4)	4 (1,7)	10709 (14,8)

Keskiasteen koulutuksiksi luetaan mm. ylioppilastutkinnot, 1-3-vuotiset ammatilliset tutkinnot, ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Alimman korkea-asteen koulutuksiksi luetaan mm. tekniikan, agroligin, hortonomien, artenomien ja sairaanhoitajan tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkintoja.

Alempaan korkeakouluasteeseen luetaan ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot sekä mm. insinööri, metsätalousinsinööri ja merikapteeni.

Ylempään korkeakouluasteeseen luetaan ylempät korkeakoulututkinnot (maisteritutkinnot) sekä myös lääkäreiden erikoistumistutkinnot.

Tutkijakoulutuksen tutkinnot ovat tieteellisiä lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja.

6.3.3 Etelä-Savon koulutustarvearvio

Vuoden 2008 ammatillisen koulutuksen tavoitteellinen aloituspaikkajakauma ja aloituspaikoissa tapahtunut kehitys käy ilmi taulukosta 5. Etelä-Savon maakuntaliiton ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyönä on ammatillisen koulutuksen alustaviksi prioriteettialoiksi vuonna 2008 määritelty:

1. Metsäala,
2. Kone- ja metalliala ja
3. Sosiaali- ja terveysala aikuiskoulutuksena.

Pienistä koulutusaloista on tulevaisuuden kannalta tärkeiksi arvioitu 1. Pintakäsittelyala ja 2. Muulta luonnonvara-alalta luontoyrittäjäkoulutus.

Etelä-Savoa koskevien työvoimatarve-ennusteiden mukaan lisää koulutustarjontaa tarvitaan erityisesti logistiikka-alalle (kuljetusammattit), sosiaali- ja terveysalalle (lähihoitaja) ja rakennusalalle. Koulutuksen vetovoimaa on saatava lisää kone- ja metallialalle, sosiaali- ja terveysalalle (lähihoitaja) sekä suurttalousalalle.

Heikkojen työllisyysnäkyvien vuoksi supistuvia koulutusaloja ovat kulttuuriala, matkailu-, ravitsemus- ja talousala sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Näiden koulutusalojen sisällä on työllistymisessä kuitenkin suuria eroja eri koulutusohjelmien/ perustutkintojen välillä. Tekniikan aloista supistuvia ovat sähköala ja autoala.

Suurimmat poikkeamat verrattuna valtakunnalliseen aloituspaikkajakaumaan ovat luonnonvara-alan ja tekniikan ja liikenteen kohdilla. Etelä-Savossa on luonnonvara-alan sisällä korostettu metsäalan koulutuksen merkitystä ja pidetty sen aloituspaikkoja aikaisempaa arviota korkeammalla tasolla. Tekniikan ja liikenteen kohdalla lähtökohtana on ollut eräiden vähemmän vetovoimaisten alojen aloituspaikkojen määrän vähentäminen ja läpäisyasteen tehostaminen. Etelä-Savon osalta merkittävimpiä koulutusaloita tarkistuksia on tehty tekniikassa ja liikenteessä sekä sosiaali- ja terveysaloilla. Sosiaali- ja terveysalan kohdalla perusteena on ollut, että eräiden opintoalojen kohdalla tulee aikuiskoulutuksella olemaan entistä

TAULUKKO 5.

Laskennalliset aloittajatavoitteet vuonna 2008 nuorisoikäluokalle tarkoitettussa tutkintotavoitteisessa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa.

	Henkilömäärä (%)	Luonnon Vara-ala	Tekniikka ja liikenne	Hallinto ja kauppa	Matkailu-ravitsemis ja talous-ala	Sosiaali- ja terveys-ala	Kulttuuri-ala	Huma-nistinen ja opetus-ala	Turval-Lisuus- Ala	Yhteensä
Koko maa	Aloittaneet vv. 2000-2002	3350 (6,7)	19140 (38,2)	8140 (16,2)	7550 (15,1)	7070 (14,1)	3490 (7,0)	910 (1,8)	490 (1,0)	50140 (100)
	KESU 2008 tavoite	2800 (6,1)	20700 (45,3)	5800 (12,7)	5900 (12,9)	7600 (16,6)	2200 (4,8)	700 (1,5)	0 (0)	45700 (100)
	Aloituspaikat vuonna 2004 ³⁾	220 (11,0)	579 (29,0)	232 (11,6)	374 (18,8)	276 (13,8)	225 (11,3)	88 (4,4)	0 (0)	1994 (100)
E-Savo	Vuoden 2008 Tavoite v. 2003 ¹⁾	160 (10,4)	615 (40,2)	145 (9,5)	180 (11,8)	275 (18,0)	85 (5,6)	70 (4,6)	0 (0)	1530 (100)
	Vuoden 2008 Tavoite v. 2005 ²⁾	175 (12,7)	525 (38,0)	130 (9,4)	200 (14,5)	200 (14,5)	85 (6,2)	65 (4,7)	0 (0)	1380 (100)

¹⁾ maakunnan esitys opetusministeriölle syksyllä 2003

²⁾ maakunnan esitys opetusministeriölle syksyllä 2005

³⁾ luku sisältää myös aikuiskoulutuksen ja tutkintoon johtamattoman koulutuksen aloituspaikat

merkittävämpi rooli ja tällä koulutukselle korvataan osa tulevasta työvoiman koulutustarpeesta.

Ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutuu peruskoulun päättäneiden lisäksi suuri määrä muita opiskelijoita. Tämä ryhmä koostuu sellaisista vanhempien ikäluokkiin kuuluvista opiskelijoista, jotka eivät ole aiemmin pyrkineet tai päässeet opiskelemaan tai ovat keskeyttäneet aiemmat opintonsa. Osa suorittaa tutkintonsa työn ohessa ja osa voi olla suorittamassa toista tai kolmatta tutkintoa.

Ammatillinen koulutus ei nyky muodossaan tuota riittävästi niitä valmiuksia, joita työelämässä tarvitaan. Entistä useammat työt edellyttävät jatkuvaa uuden oppimista, entistä laajempaa osaamista ja vuorovaikutustaitoja. Oman ammattialan osaamisen lisäksi tarvitaan elinikäisen oppimisen valmiuksia, laajaa yleissivistystä, kielitaitoa, sosiaalisia taitoja sekä valmiuksia oman työn kehittämiseen.

6.4 Työvoima- ja koulutustarve 2012

Etelä-Savossa tehdään vuoden 2006 loppupuolella – vuoden 2007 alkupuolella yksityiskohtainen arvio maakunnan työvoima- ja koulutustarpeista vuoteen 2012. Tämä prosessi liittyy osana valtakunnalliseen koulutustarvearviointiin, jonka pohjalta opetusministeriö laatii koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 2007-2012. Tässä esitetty strategia antaa suuntaviivat Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi, joka erityisesti ammatillisen koulutuksen koulutus- ja opinto-alojen osalta tarkentuu vuosien 2006 ja 2007 aikana ja antaa samalla suuntaviivat lukiokoulutuksen määrällisen tarpeen arvioinnille vuosiin 2012 ja 2015 asti.

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Etelä-Savon toisen asteen koulutuksen ohjausryhmä:

Ruokoselkä Liisa, puheenjohtaja
Aaltonen Katri
Aarnio Eero
Aholainen Valto
Hirvonen Heikki
Hytönen Jouni
Häggman Juhani
Hämäläinen Pirkko
Jenu Raimo
Kaaresvirta Päivi
Kankkunen Markku
Kivivuori-Meri Paula
Lehkonen Raine
Lipsanen Matti
Mattila Ilkka
Mattila Marita
Muhonen Ritva
Niemi Jaakko
Oksa Pertti
Pesonen Keijo
Pöntinen Jorma
Rasimus Tuula
Ruuskanen Asko
Tuomennoro Jarkko
Tuominen Jukka
Ukkonen Osmo
Vahtermo Vesa
Valkonen Tapio
Väisänen Anna-Liisa

Sihteerit:

Antikainen Pekka
Pietikäinen Jarmo
Pitkänen Pekka

Työvaliokunta:

Hirvonen Heikki, puheenjohtaja
Aarnio Eero
Ahonen Helena
Jenu Raimo
Pesonen Keijo
Moisander Riitta
Niemi Jaakko
Tuomennoro Jarkko
Vahtermo Vesa
Valkonen Tapio
Antikainen Pekka
Pitkänen Pekka

Etelä-Savon maakuntaliitto

Toisen asteen koulutuksen ohjausryhmä 17.5.2005

ETELÄ-SAVON TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN LINJAUKSIA VUOTEEN 2015

Lähtökohta

Etelä-Savon nuorisoikäluokissa (16-21vuotiaat) tapahtuu merkittävää vähenemistä tarkasteluajanjaksona 2005 –2015 (1938 – 1605). Samanaikaisesti yli 60-vuotiaiden määrä kasvaa nopeasti eli työvoimasta poistuman määrä on varsin suuri. Ikäluokassa tapahtuvat muutokset heijastuvat suoraan toisen asteen koulutustarpeiden mitoitukseen. Nyt arvioidaan yleissivistävän koulutuksen (lukiot) ja ammatillisen koulutuksen asemaa maakunnassa, koulutuspalveluiden tarjontaa ja saavutettavuutta ja tapoja, joilla maakunnan nuorille voidaan taata hyvät ja monipuoliset koulutuspalvelut tehokkaasti ja taloudellisesti.

Maakunnassa on 17 lukiota (1386 aloituspaikkaa), kolme ammatillisen koulutuksen kuntayhtymää ja kahdeksan (8) muuta toisen asteen koulutuspalveluiden tuottajaa (amm.koulutus n. 1950 aloituspaikkaa).

Näkökohtia yhteiselle strategialle

Toisen asteen koulutuksen ohjausryhmän keskeisenä tehtävänä on ollut löytää yhteinen näkemys ja tahto maakunnan toisen asteen koulutuksen kehittämiseen. Ajatuksena on ollut, että luomalla yhteinen näkemys tulevaisuuden haasteista ja rakentamalla yhteinen toimintamalli siitä, miten näihin haasteisiin vastataan, voidaan parhaiten hyödyntää sitä osaamista ja niitä rakenteita, joita maakunnassa on nyt olemassa. Samalla voidaan kokonaisuutena tarkastella koko maakunnan koulutuksen tilaa ja löytää ratkaisuja, jotka sopivat Etelä-Savoon ja jotka edelleen luovat tänne sellaista koulutusympäristöä ja osaamista, joka on valtakunnallisesti kilpailukykyistä ja takaa maakunnan nuorille hyvät edellytykset niin työelämään siirryttäessä kuin opiskelua jatkettaessa. Tämä merkitsee sitä, että koulutusta tulisi pystyä tarkastelemaan erilaisina kokonaisuuksina (kunta, seutukunta, maakunta, valtakunta) huomioiden toisaalta nykyisen rakenteen asettamat realiteetit, mutta kuitenkin antamatta näiden rakenteiden liikaa ohjata pidemmän aikavälin tulevaisuuden linjauksia.

Etelä-Savolle on ominaista useiden valtakunnallisesti rekrytoivien koulutusorganisaatioiden toiminta maakunnassa. Nämä yksiköt ovat täydentäneet ja monipuolistaneet maakunnan koulutustarjontaa. Miten tämä tulisi huomioida maakunnallisessa koulutusstrategiassa?

Etelä-Savon toimintamallin rakentaminen

Toimintamallin rakentamisessa on kolme perusasiaa: 1) Yhteisen tahdon luominen, 2) toisen asteen koulutuksen yhteistyön syventäminen (lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteiset opinnot) ja 3) työelämän/ yritysten entistä tiiviimpi mukaan ottaminen koulutuksen suunnitteluun ja arviointiin. Edelliseen liittyy monia yksityiskohtia, joista tärkeimpiä ovat maakunnallisen koulutustarvearvion tarkistamisen lisäksi vastaavan tyyppisen tarkastelun tekeminen seutukunnittain. Merkittävä haaste on myös koulutuksen läpäisyasteen nostaminen niin, että luodaan järjestelmä, jossa syrjäytyminen ainakin koulutuksen keinoin estettäisiin. Lisäksi on kyettävä synkronoimaan toisen asteen ja korkea-asteen koulutus sekä aikuiskoulutus.

Etelä-Savossa nähdään yhdessä tärkeänä niin maakunnan, seutukuntien kuin kuntienkin tulevaisuuden kannalta hyvä, toimiva ja monipuolinen toisen asteen koulutustarjonta. Tämä merkitsee hyvää työnjakoa, korkeatasoista opetusta, nykyaikaista toimintaympäristöä, osaamiskeskittymien luomista ja osaamisen hyödyntämistä koko toisen asteen koulutusverkoston sisällä. Käytännön toteutuksessa tämä merkitsee sellaista koulutuksen tuottajaverkostoa, jonka tehtävänä on tehokkaasti ja taloudellisesti vastata niin nuorten kuin yhteiskunnankin taholta tuleviin tarpeisiin ja haasteisiin.

Etelä-Savon toimintamalli on **eritasoisten verkostojen malli**. Tämä tarkoittaa yhteistä strategiaa, jota toteutetaan seutukunta- ja maakuntatasoilla.

Maakunta tasolla:

- Strategisen linjanvedot ja päätökset
- koulutuksen mitoitus ja ennakointi
- ammatillisen koulutuksen aloituspaikat koulutusaloittain
- työnjako ja erikoistuminen (osaamiskeskittymät)
- työelämäyhteyksien vahvistaminen (mukana koulutuksen suunnittelussa ja mitoituksessa)
- läpäisyasteen nostaminen
- saavutettavuuden arviointi

Seutukunta tasolla:

- operatiiviset käytännön toimenpiteet
- lukiokoulutuksen verkostojen luominen
- ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyön syventäminen
- koulutuksen yksityiskohtainen suunnittelu ja toteuttaminen
- yhteistyö paikallisten yritysten/julkisen sektorin kanssa

Käytännössä tämä merkitsee uudenlaisen verkstorakenteen muodostamista, jossa yhteisesti (maakunta) päätetään erityisesti strategisista linjauksista ja käytännön toteutus sekä yhteistyö tapahtuvat pääasiassa seutukunta tasolla.

Maakunnassa lähinnä valtakunnallisesti toimivat toisen asteen koulutusorganisaatiot ovat mukana strategisessa päätöksenteossa, mutta käytännössä niiden toiminnan linjaukset rakentuvat valtakunnallisten tarpeiden pohjalle eli ne huolehtivat kilpailukyvystään omassa toimintaympäristössään. Maakunnassa nähdään tärkeänä, että täällä oleva monipuolinen erityiskoulutuksen tarjonta säilyy ja myös vahvistuu.

PERUSKOULUSTA VALMISTUNEET/VALMISTUVAT KOTIKUNNITTAIN 2000-2010tiedot kerätty Tilastokeskuksen tilastosta *Peruskoulun oppilaat 1999/2000/2001/2002/2003/2004*

Peruskoulun 9. luokan päättävät seutukunnittain/vuosittain

Mikkelin seutu

Kunta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Haukivuori	49	50	36	36	47	38	49	47	18	27	16	25	20	17
Hirvensalmi	35	20	27	29	29	33	32	31	23	25	34	25	33	24
Kangasniemi	100	74	98	77	83	70	79	84	87	60	74	65	68	52
Mikkeli	628 ☆	596 ☆	573	555	597	615	616	522	560	545	560	553	539	511
Mäntyharju	97	90	93	86	99	79	87	91	78	63	89	74	77	57
Pertunmaa	27	19	32	23	27	28	29	24	25	24	19	25	22	31
Ristiina	63	74	64	61	63	55	67	64	71	55	58	71	64	58
yhteensä	999	923	923	867	945	918	959	863	862	799	850	838	823	750

☆Ennen kuntaliitosta Mikkeli, Anttola ja Mikkelin mlk

Savonlinnan seutu

Kunta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Enonkoski	38	35	27	20	30	24	30	18	28	13	15	15	20	15
Heinävesi	52	60	45	60	56	58	47	52	59	51	44	42	39	41
Kerimäki	94	89	83	63	85	62	79	80	84	72	77	74	56	81
Punkaharju	59	63	55	71	58	57	48	56	48	54	38	42	42	47
Savonlinna	370	377	319	327	331	311	305	300	303	300	292	274	254	275
Savonranta	21	10	24	18	14	18	19	17	11	13	13	10	8	9
Sulkava	46	44	33	40	40	52	36	54	42	39	30	36	36	37
yhteensä	680	678	586	599	614	582	564	577	575	542	509	493	455	505

Pieksämäen seutu

Kunta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pieksämäki	176	160	147	146	143	157	154	164	114	132	123	107	121	108
Pieksänmaa	150 ☆	143 ☆	132	129	126 ☆	113	109	115	101	97	120	101	101	97
yhteensä	326	303	279	275	269	270	263	279	215	229	243	208	222	205

☆Ennen kuntaliitosta Pieksämäen mlk, Jäppilä ja Virtasalmi

Pieksämäen seutu

Kunta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pieksämäki	176	160	147	146	143	157	154	164	114	132	123	107	121	108
Pieksänmaa	150 ☆	143 ☆	132	129	126 ☆	113	109	115	101	97	120	101	101	97
yhteensä	326	303	279	275	269	270	263	279	215	229	243	208	222	205

☆Ennen kuntaliitosta Pieksämäen mlk, Jäppilä ja Virtasalmi

Juvan seutu

Kunta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Joroinen	99	88	84	88	80	75	70	78	75	91	60	62	69	62
Juva	91	94	113	79	76	94	102	83	85	85	83	78	89	63
Puumala	44	43	37	39	38	45	45	38	32	29	25	22	28	19
Rantasalmi	65	56	59	53	53	61	54	62	53	61	45	46	45	45
yhteensä	299	281	293	259	247	275	271	261	245	266	213	208	231	189

ETELÄ-SAVON ENNUSTE

Työpaikat toimialoittain: (Alueella työssä käyvät):	1995	2000	2003e	2005	2010	2015
1 MAATALOUS	7426	5700	4600	4300	3800	3400
2 METSÄTALOUS	1496	1400	1400	1440	1520	1600
3 METSÄTEOLLISUUS	3928	4200	4350	4400	4400	4400
4 METALLITUOTTEIDEN VALMISTUS	874	1300	1300	1300	1250	1200
5 KONEIDEN VALMISTUS	1301	1100	1150	1150	1100	1100
6 SÄHKÖTEKNISTEN TUOTTEIDEN VALMISTUS	317	300	300	330	340	350
7 KULKUNEUVOJEN VALMISTUS	403	500	550	520	520	520
8 INSTRUMENTTIEN YMS. VALMISTUS	123	100	100	100	100	100
9 MUU METALLITEOLLISUUS	125	100	150	150	130	100
10 MUU TEOLLISUUS	2813	2800	2850	2800	2700	2600
11 RAKENNUSTOIMINTA	2859	3500	3400	3400	3400	3400
12 KAUPPA	6284	7200	7500	7500	7550	7600
13 LIIKENNE	3980	3800	3850	3800	3800	3750
14 RAHOITUS-, VAKUUTUS-, KIINTEISTÖ- yms	3550	3900	4050	4100	4200	4400
15 JULKINEN HALLINTO, MAANPUOLUSTUS JA	3467	3700	3350	3250	3000	2800
16 PUHTAANAPITO	574	800	950	1000	1000	1000
17 OPETUS JA TUTKIMUS	4423	4800	4950	4900	4800	4700
18 TERVEYDENHUOLTO	4610	4900	5300	5400	5500	5600
19 SOSIAALIHUOLTO	4226	4800	5900	5900	6000	6100
20 JÄRJESTÖTOIMINTA	763	1000	1150	1200	1100	1050
21 KULTTUURITOIMINTA	694	900	950	950	1000	1050
22 KOTITALOUSPALVELUT	1252	1300	1400	1450	1520	1600
23 ELINKEINO TUNTEMATON	1987	1500	1500	1500	1500	1500
Kaikki työssäkäyvät yht.	57475	59600	61000	60840	60230	59920

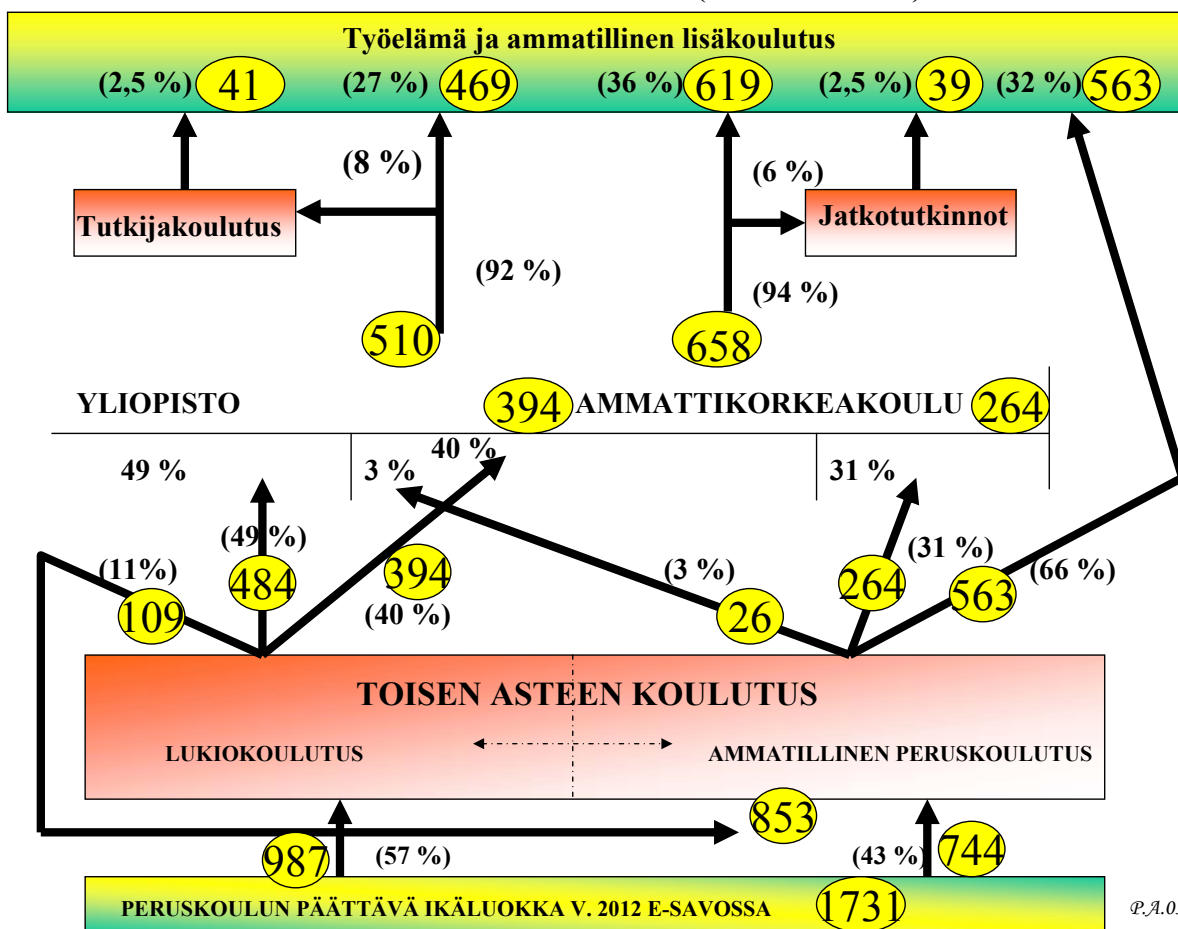
Lähde: Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Savon TE-keskus 2005

Toisen asteen koulutus Etelä-Savossa vuonna 2004

Koulutuksen järjestäjä	Oppilaitos	Järjestämis- lupa	Aloitus- paikat	Opisk.määrä		Valmistuneet		Henkilöstömäärä	
				N	A	N	A	Opetus- hlöstö	Muu hlöstö
Ammatillinen koulutus									
Mikkelin seutu									
Etelä-Savon koulutuksen kuntayhtymä	Mikkelin ammattiopisto , (MAKK)	2085	712	1553	331	459	47	271	149
Suomen Nuorisio-piston kannatusyhdistys	Suomen nuorisio-opisto	140	60	141		37		8	24
Yhteensä		2225	772	1694	331	496	47	279	173
Savonlinnan seutu									
Itä-Savon koulutuskuntayhtymä	Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto	1520	676	1262	260	358	55	180	87
Tanhuvaaran Säätiö	Tanhuvaaran urheiluoipisto	60	20	61		23		10	25
Itä-Karjalan kansanopistoseura r.y.	Itä-Karjalan kansanopisto	30	19	32		17		13	11
Yhteensä		1610	715	1355	260	398	55	23	36
Pieksämäen seutu									
Keski-Savon oppimiskeskuksen ky	Pieksämäen ammattiopisto	620	194	556	12	215	6	57	42
Kirkkopalvelut ry	Sisälähetysseuran oppilaitos	315	150	203	108	59	43	61	25
Partaharju-Säätiö	Partaharjun opisto	45	18	45		10		6	10
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Bovallius-ammattiopisto	90	20	76	0	12	0	11	24
Yhteensä		1070	382	880	120	296	49	135	101
Juvan seutu									
Etelä-Savon koulutuksen kuntayhtymä	Mikkelin ammattiopisto		80	116	17	20	6	16	9
Yhteensä			80	116	17	20	6	16	9
Lukiokoulutus									
Mikkelin seutu									
Mikkelin kaupunki	Mikkelin Lyseon lukio		128	371		127		26	
Mikkelin kaupunki	Mikkelin Lyseon lukion aikuislinja				100		17	22	1
Mikkelin kaupunki	Mikkelin Yhteiskoulun lukio		192	541		179		34	7
Mikkelin kaupunki	Otavan opisto				227		26	22	33
Mäntyharjun kunta	Mäntyharjun lukio		65	146		49		15	7
Haukivuoren kunta	Haukivuoren lukio		35	68		21		13	3
Kangasniemen kunta	Kangasniemen lukio		60	150		51			
Ristiinan kunta	Ristiinan lukio		64	95		29		18	1
Yhteensä			544	1371	327	456	43	150	52
Savonlinnan seutu									
Savonlinnan kaupunki	Savonlinnan Taidelukio		95	267		83		50	8
Savonlinnan kaupunki	Savonlinnan lyseon lukio		200	575		188			
Savonlinnan kaupunki	Savonlinnan aikuislukio				98		16	9	1
Sulkavan kunta	Sulkavan lukio		36	57		16		14	1
Heinäveden kunta	Heinäveden lukio		36	77		27		18	4
Kerimäen kunta	Kerimäen lukio		72	133		40		16	
Punkaharjun kunta	Punkaharjun lukio		36	72,5		20		14	2
Yhteensä			475	1181,5	98	374	16	121	16
Pieksämäen seutu									
Pieksämäen kaupunki	Pieksämäen lukio		150	397		142		35	6
Yhteensä			150	397		142		35	6
Juvan seutu									
Juvan kunta	Juvan lukio		64	123		42		17	5
Joroisten kunta	Joroisten lukio		72	133		45		17	4
Puumalan kunta	Puumalan yhteislukio		36	59	0	22	0	17	1
Rantasalmen kunta	Rantasalmen lukio		72	75		19		12	8
Yhteensä			244	390	0	128	0	63	18

Huom! Henkilöstömääriä koskevat tiedot ovat suuntaa-antavia eivätkä mahdollista esim. oppilaitosten vertailua toisiinsa.

KOULUTUSVIRTAKAAVIO (OPM Kesu 1999-2004)

Ammattirakenteen muutos vuoteen 2015 Työvoima 2020 (A) ja Työvoima 2025 (B) -projektien toimialaennusteiden (tavoiteura) mukaan

Pääammattiryhmä	Työlliset 2000	Ammattirakenne-ennuste			
		Toimialaennuste A Määrä	Muutos %	Toimialaennuste B Määrä	Muutos %
1. Maa- ja metsätaloustyö	108 320	84 200	- 22,3	80 000	- 26,1
2. Teollinen työ	408 770	408 600	0,0	391 600	- 4,2
3. Rakennustyö	89 130	88 200	- 1,0	86 500	- 3,0
4. Liikennetyö	79 910	83 300	4,2	82 800	3,6
5. Tuotannon ja liikenteen johto- ja asiantuntijatyö	179 590	268 500	49,5	264 400	47,2
6. Palvelutyö	429 800	417 900	- 2,8	419 800	- 2,3
7. Toimistotyö	220 100	176 000	- 20,0	178 700	- 18,8
8. Talouden ja hallinnon johto- ja asiantuntijatyö	163 850	234 900	43,4	239 300	46,0
9. Hoitotyö	289 250	372 100	28,6	382 100	32,2
10. Opetus- ja kulttuurityö	146 980	173 400	18,0	182 100	23,9
11. Turvallisuusalan työ	37 980	41 600	9,5	44 300	16,6
12. Tuntematon	74 880	45 800	- 38,8	46 000	- 38,6
Yhteensä	2 228 560	2 394 500	7,4	2 398 000	7,6

Lähde: Koulutus ja tutkimus 2003 –2005 väli-arviointiraportti 2005 OPM